

GRATIS

JAARGANG 1 | EDITIE 1 | OKTOBER 2021

Tongo = Taal

COLOFON

Tongo is Taal is een uitgave van De Taalsluis, Soemaroebastraat no 10, Paramaribo
E-mail: taalsluis@gmail.com
Tel. 597-401163 / 8860181

Hoofdredactie: Renate Sluisdom

Eindredactie: Lucia Kettie

Redactieassistentie: Sharon Blaaker

Administratie: Lytania Bishoen

Lay-out: Roy Kartomoehamat

Distributie: Earl Starke

Communicatie: Shanna Vasilda

Financieel beheer: Clyde Overman

Adviseur journalistiek en uitgeverij: Marvin Hokstam

VOORWOORD

Tongo is Taal: de verleiding

Voor u ligt een stuk verleiding; de verleiding tot lezen. Het Nederlands is in Suriname een prestigetaal. Toch lezen mensen sporadisch en is er zelden speciale aandacht voor de taal. Tongo is Taal wil het Nederlands 'vieren', het van zijn stoffige overserieuze imago ontdoen, en daarmee ervoor zorgen dat de taal weer 'fun' wordt. Met de Week van het Nederlands diende zich een mooie gelegenheid aan hiervoor. Van 2 tot 9 oktober viert de Nederlandse Taalunie voor de zesde keer de Week van het Nederlands, met dit jaar als motto: Taal op stellen. Tongo is Taal wil meehelpen de Nederlandse taal in Suriname op stellen te zetten. We doen dat op de meest uiteenlopende manieren: We interviewen een kinderboekenschrijver, een 11-jarige verhalen schrijfster, een schrijvende dierenarts, twee door de wol geverfde journalisten, en de oudst bekende boekhandelaar. Ook gaan we kijken wat bekende en schoolgaande Surinamers lezen, onderzoeken we de rol en de plaats van het Nederlands in het onderwijs door de eeuwen heen, laten u uw eigen spreekwoord maken en stellen we een echte les Nederlands samen. Zo willen wij u voldoende stof geven om minstens een week lang, ons eigen Nederlands op stellen te zetten. We verschijnen ook online, dus als de fysieke kopieën op zijn, kunt u op onze website terecht. Tongo is Taal is gratis, omdat we zoveel mogelijk jonge mensen willen verleiden (tot lezen!). We kunnen dit alles doen met ondersteuning, goede raad en financiering van de Nederlandse Taalunie, de organisatie die beleid ontwikkelt voor de Nederlandse taal. Sinds 2003 is Suriname lid van de Taalunie, en helpt het mede te bepalen wat er in het Groene Boekje en in de dikke van Dale komt. Hoewel de Taalunie het belangrijk vindt dat wat door hen gefinancierd wordt van goede kwaliteit is, is de organisatie dus geen taalpolitie. Het bestuur antwoordt op onze vragen hieromtrent als volgt: "Onze partners zijn taalgebruikers van het Nederlands in al zijn variëteiten. Het Nederlands is een pluricentrische taal, waardoor de standaardtaal in Nederland, België, Suriname en het Caribisch gebied soms andere woorden bevat en aan andere normen voldoet. De nieuwe e-ANS (elektronische Algemene Nederlandse Spraakkunst) vermeldt ook wanneer een constructie algemeen is, of zich beperkt tot bijvoorbeeld Suriname of Vlaanderen." We vroegen nog even voor de zekerheid of de 'gewone' Surinaamse man of vrouw ook aan het woord mocht in Tongo is Taal, en kregen het verwachte en verheugende antwoord: "Alle taal van elke taalgebruiker in het gehele taalgebied is interessant. Of die taalgebruiker nu een schrijver of onderzoeker is, een rapper of een verpleegkundige, een bouwvakker of een zakenvrouw. Het gaat bovendien niet om 'goed', het gaat om de taalgebruiker en als die schrijft en speelt en communiceert en dat is waard om te delen, dan moet dat gedeeld worden."

Tongo is Taal is dankbaar en trots dat Suriname meer betrokken raakt bij het wel en wee van het Nederlands door met deze 48-pagina's dikke eenmalige editie deel te nemen aan de Week van het Nederlands. We hebben ons wel eens afgevraagd, en met ons de andere sponsor de Nederlandse Ambassade, hoe we in vredesnaam die 48 pagina's vol moesten krijgen. Nu we bij de voltooiing van dit project zijn aangekomen, hebben we schrijvers en adverteerders moeten teleur stellen: we zaten vol, en mochten van onze druk- en verscheper-assistente niet uitbreiden naar 52 pagina's! Maar we hopen en bidden dat lezers net zo enthousiast zullen zijn als de makers, en wie weet krijgt Tongo is Taal de kans om van deze eenmalige uitgave de eerste editie van de eerste jaargang te maken, zoals onze opmaker hoopvol op de cover vermeldt. Want we willen blijven verleiden.

RENATE SLUISDOM

INHOUD

ARTIKELEN

- 04 Wat lezen middelbare scholieren?
- 08 Gerrit Barron schrijft identiteits-vormende literatuur
- 10 Taalles
- 16 Van taal en trots
Hoe het Sranan het Nederlands beïnvloed heeft
- 18 Wat lezen bekende Surinamers?
- 22 Clark Accord, *Leven en werk van een Surinaamse bestsellerschrijver*
- 26 Alakondre verhalen uit de wereld van Soei-Len
- 30 Nederlands in het Surinaamse onderwijs
- 36 Chris Polanen, de schrijvende dierenarts
- 38 Nederlands, een cruciale factor in de journalistiek
- 42 Spreekwoorden in Suriname
- 44 Interview Ed Hoogenboom
- 46 Pandemie brengt Schrijversvakschool veel goeds

COLUMNS

- 25 Een taal is krachteloos zonder daden
- 29 Hier is geen Amsterdam
- 33 Met een cultureel accent
- 35 What business does English have with Dutch?

POËZIE

- 34 - Faya Lobi
- Me schat
- Harmonie
- Taal
- Vers

4

10

18

26

38

42

44

46

WAT LEZEN MIDDELBARE SCHOLIEREN?

DOOR: JERRY DEWNARAIN | BEELD: GOOGLE

Bij een onderzoek dat Jerry Dewnarain uitvoerde onder een aantal van onze middelbare scholen, werd leesmotivatie, leesgedrag en de literaire competentie van vos (voortgezet onderwijs voor senioren)-leerlingen in kaart gebracht. Ook onderzocht hij welke boeken en schrijvers het meest gelezen worden, allemaal als onderdeel van een masterthesis. Tonge is Taal vroeg Dewnarain een tipje van de sluier te lichten, om te weten te komen, wat de Surinaamse middelbare scholier leest voor de eindexamens; de uitgebreide bronnenlijst kunnen wij hier niet vermelden.

Voor Suriname is het onderhavige onderzoek belangrijk, omdat wetenschappelijk onderzoek heeft bewezen dat het lezen van boeken veel voordelen oplevert voor een ontwikkelde samenleving. Leerlingen moeten weten dat (literaire) boeken lezen belangrijk is voor hun ontwikkeling. Literatuuronderwijs moet dus zingevend zijn. Docenten hebben dus een zware taak deze opdracht successievelijk uit te voeren. Het onderzoek is verricht in 2019 (vóór de coronapandemie) op negen havo- en vwo-scholen in Paramaribo en de districten. Bij de samenstelling van de onderzoeksgroep is gestreefd naar een zo groot mogelijke representativiteit: schooltype (havo en vwo), school (omvang, regio), leerling

(leeftijd, geslacht, leerjaar, schooltype). Van alle 9 scholen in Suriname hebben de leerlingen die aanwezig waren op de dag van de afname van de enquête met gesloten vragen meegedaan. In totaal hebben 690 studenten anoniem en zelfstandig het enquêteformulier ingevuld. Dit formulier bestond uit drie delen: vragen over hun leesmotivatie, leesgedrag en literaire competentie.

PROBLEEM

Een probleem waar het literatuuronderwijs in Suriname al enkele decennia mee kampt, is dat veel leerlingen weinig leeservaring hebben als zij in de bovenbouw met literatuuronderwijs beginnen. De leesproblemen en de belemmerende en stimulerende (motiverende) factoren in het literatuuronderwijs op de middelbare scholen berusten op waarneming van enkele docenten, maar zijn nog niet op een systematische manier in kaart gebracht.

Bovendien is er nog geen literaire canon voor Suriname. De canon is een vehikel dat ertoe kan bijdragen dat leerlingen gevormd worden tot bewuste, kritische en competente lezers. Door het lezen en interpreteren van canonteksten begrijpt de leerling onder andere onze (multiculturele) samenleving. Daarbij is het belangrijk dat een canonic werk geschikt is voor literatuuronderwijs. Hiermee wordt bedoeld dat de tekst makkelijk te vinden moet zijn en een bepaalde periode of genre vertegenwoordigen. Met andere woorden de (literaire) canon in het literatuuronderwijs op de middelbare scholen is zeker belangrijk: enerzijds ontwikkelt de canon de leerling, anderzijds doet de canon aan cultuuroverdracht. Daarom is het van belang een canon te hebben voor het middelbaar onderwijs. Bovendien kan de school een vooraanstaande rol spelen in cultuuroverdracht door middel van literatuuronderwijs. Het is dus interessant om onder andere te weten welke literaire werken op de middelbare scholen worden gelezen.

ENQUÊTERESULTAAT

In de enquête is een vraag gesteld waarbij de respondenten de top drie moesten aangeven van boeken die een indruk op hen hebben gemaakt. Ik vond het interessant hen deze vraag voor te leggen, omdat ik wilde weten of boeken van de befaamde Surinamers Albert Helman, Bea Vianen, Edgar Cairo en Astrid Roemer nog worden gelezen. Ook in het kader van de canonnvorming. Uit deze vraag is komen vast te staan (zie tabel) dat het boek Hoe duur was

de suiker? (eerste druk 1987) van Cynthia McLeod op nummer 1 staat. Let wel 169 leerlingen kiezen een boek van Cynthia McLeod; 109 kiezen voor Hoe duur was de suiker? als boek nummer 1. Voor 42 is Herinneringen aan Mariënborg nummer 1 en 18 kiezen voor Vaarwel Merodia. Een ander populair boek is De koningin van Paramaribo van de inmiddels overleden schrijver Clark Accord. Opmerkelijk is dat zelfs kinderboeken of jeugdromans hoog scoren bij havo- en vwo-scholieren; 9 respondenten kennen een eerste plaats toe aan het kinderboek De kinderen van Sadoema van de kinderboekenschrijver Gerrit Barron. Boeken van de schrijvers Rappa en Ismene Krishnadath zijn ook populair evenals die van Soecy Gummels, Krishan en Radjindre Ramdhani.

WAAROM EEN BOEK KIEZEN?

De meeste respondenten geven aan dat zij een boek kiezen, omdat de diepere betekenis van het leven of cultuurhistorische onderwerpen hen interesseert. Zo raken de thema's slavernij, contractarbeid, racisme of een andere vorm van discriminatie de meeste lezers (bijvoorbeeld discriminatie op grond van afkomst, geloof, verschil tussen de stad en platteland en status). De historische romans van Cynthia McLeod hebben alle te maken met het thema slavernij, contractarbeid of interraciale verhoudingen. Dit is onder andere een verklaring voor het feit dat haar boeken veel gelezen worden.

HUMOR

Respondenten kiezen ook boeken, omdat ze humoristisch zijn. De boeken van Rappa staan bekend om hun humor, maar de jonge adolescente lezers herkennen zich ook in deze boeken waarin Suriname het decor is. Dat geldt eveneens voor de kinderboeken van Gerrit Barron, Ismene Krishnadath en Soecy Gummels. Boeken worden ook gekozen om hun literaire waarde of om de eigen horizon te verbreden. Het is niet duidelijk of bij de keuze van literaire boeken de respondenten geadviseerd worden door hun vakdocent, ouders, recensenten of door een klas- of leeftijdsgenoot. Dit is niet in het onderzoek meegenomen.

MC LEOD NUMMER 1

Uit mijn onderzoek blijkt dat Cynthia McLeod, Rappa en Gerrit Barron de drie meest gelezen auteurs

Uit de tabel waarin de boekkeuzes van 690 leerlingen zijn vermeld, extraheerden wij de top 6. Duidelijk is te zien dat Cynthia Mc Leod op eenzame hoogte staat met 'Hoe duur was de suiker'. Maar ook boek nummer twee is van Mc Leod.

Boeken op de eerste plaats	Frequentie	Percentage
1.Hoe duur was de suiker (Cynthia Mc Leod)	109	15.8
2.Herinneringen aan Mariëburg (Cynthia Mc Leod)	42	6.1
3.De Koningin van Paramaribo (Clark Accord)	38	5.5
4.Rachna, het verhaal van een eeuwige liefde (Krishan)	33	4.6
5.Een vlek uit het verleden (Rappa)	24	3.5
6.Zielcontact (Radjindre Ramdhani)	23	3.3

op de havo- en vwo-scholen zijn. Cynthia Mc Leod neemt de eerste plaats in. Waarom zijn de boeken van Mc Leod zo geliefd? Mc Leod debuteerde met Hoe duur was de suiker? (1987). Hiermee veroverde ze onmiddellijk de Surinaamse lezers.

Ook het lezerspubliek in Nederland heeft Cynthia Mc Leod in het hart gesloten. De schrijfster heeft een indrukwekkende reeks historische romans op haar naam staan die de plantagetijd zeer levendig beschrijft; Vaarwel Merodia (1993), Ma Rochelle passée/Welkom El Dorado (1996) en Tweemaal Mariëburg (1997) zijn daar enkele van. Zij schreef een studie over Elisabeth Samson, een zwarte vrouw die in de hoogtijdagen van de slavernij behalve haar onafhankelijkheid ook een groot vermogen wist te verwerven. Deze studie bewerkte Mc Leod tot de roman De vrije negerin Elisabeth, gevangene van kleur (2000). In 2005 verscheen ... die revolutie niet begrepen..., een roman over de militaire coup van 25 februari 1980 en de dramatische ontwikkelingen die daarop volgden.

Bovendien is Mc Leod een bijzonder mens. Ze is veelzijdig en creatief, staat open voor haar medemens en heeft een grote initiatief- en werkkraft. Ze is nu 85 (2021) en bezig met van alles. Ze treedt onder andere op als 'cultureel ambassadeur van Suriname' in het buitenland, waar ze lezingen houdt over haar boeken met betrekking tot de

Surinaamse geschiedenis. Vroeger verzorgde zij historische boottochten voor scholieren op haar schip de Merodia. Zo werkte ze op studentvriendelijke manier aan de historische bewustwording van de jonge Surinaamse studenten. Haar romans maken de Surinaamse geschiedenis op een boeiende manier toegankelijk voor een groot publiek. Steeds weer benadrukt ze een ander aspect van de Surinaamse pijnlijke historie, tot en met de periode van dictatuur in de tachtiger jaren. Cynthia Mc Leod hield zich via de stichting Surflandria geruime tijd bezig met het verstrekken van maaltijden op scholen aan kinderen die thuis niet genoeg te eten krijgen. De activiteiten van deze schrijver bestrijken dus verschillende lagen van de samenleving. Geen wonder dat iedereen de naam Cynthia Mc Leod kent. Op dinsdag 26 oktober 2010 ontving Cynthia Mc Leod zelfs de 'Rotary Vocational Excellence Award 2010'. Ze kreeg deze award voor haar bijdrage aan de Surinaamse literatuur, vooral voor haar historische romans. In veel opzichten is Cynthia Mc Leod een baanbrekende figuur in de Surinaamse literatuur. Ze schrijft vanuit Suriname en haar werk wordt in Nederland uitgegeven, ze bereikt een populariteit die geen auteur in Suriname voor elkaar gekregen heeft, ze introduceert nieuwe onderwerpen zoals de joden in de achttiende eeuw. Het is duidelijk dat ze voor een groot deel van haar lezers een symbool is geworden, in ieder geval een voorbeeldfiguur.

Michelle Walt
BAKER - DECORATOR

mysterious delights
RINGWEG ZUID 195
597 713 9607

We offer custom cakes, cupcakes and much more. Our focus is on delivering beautiful designs with an exceptional taste!

mysterious.delights@gmail.com

WORKSHOP ROOSTER & BROUW UW EIGEN KOFFIE

Kom en ervaar koffie op de Wakapasi, Palmentuin!

Aangeboden door Sweetie Coffee!

Duur workshop: 2,5 uur
Prijs: 350 SRD per persoon
Max. Hoogte Aantal personen per workshop: 8
De prijs is inclusief een kopje koffie en vers gebakken taart.
Inclusief uw eigen gebrande pak koffie.

Locatie: Grote Combe weg, Wakapasi Art & Craft, cabana "Franka 2"

info@sweetiecoffee.com
Tel: + 597 8802834

Inhoud workshop

De wereld van koffie: van plant tot kopje
Coffee cuppen (manier van koffie proeven- en beoordelen)
De echte kunst van het braden van de groene koffiebomen.
Hoe zet je een perfecte espresso die basis voor alle koffiebepijpers (zoals cappuccino, cafe latte etc.)
Basic Barista cursus.

De Taalunie ontwikkelt en stimuleert beleid voor het Nederlands in Nederland, Vlaanderen en Suriname, en ondersteunt het Nederlands in de wereld.

De Taalunie biedt via een aantal online diensten advies, informatie en ondersteuning aan iedereen die het Nederlands gebruikt.

- Voor jongeren: Taalhelden.org
- Spelling: Woordenlijst.org

Het nieuwe online platform mijnNederlands richt zich op iedereen die zich internationaal (professioneel) bezighoudt met het Nederlands: mijnnederlands.org

taal: unie informeert

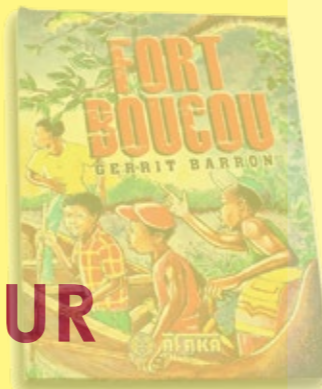
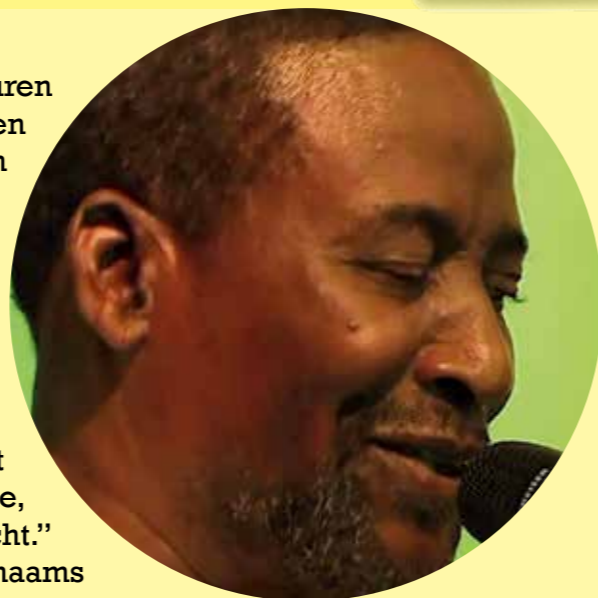
www.taalunie.org

GERRIT BARRON SCHRIJFT IDENTITEITSVORMENDE LITERATUUR

DOOR: RENATE SLUISDOM | BEELD: YOUTUBE

“We moeten zodanig schrijven dat we nieuwe figuren creëren. Want die hadden we niet; ja, we hadden Anansi. Maar Anansi is toch een belediging van onze opvoeding? Anansi is een verhaal voor volwassenen, een archetype van een dief en een oplichter. Daarmee kunnen onze kinderen zich dus niet identificeren. Daarom ben ik principieel tegen Anansiverhalen voor kinderen, want daarmee geef je kinderen een verwrongen identiteit. Normen en waarden gaan de mist in als kinderen zich identificeren met Anansi. Wij moeten beginnen met heropvoeden van onze mensen, gericht op het eigene, gericht op onze eigen kracht.”

Aan het woord is Gerrit Barron, Surinaams kinderboekenschrijver bij uitstek. Hij legt uit dat het bij Surinaamse kinderboeken vooral moet gaan om het bewust maken van de eigen historie en geografie.

Het begin

“Ik had een leraar Julen, die ons uitdaagde. Hij las uit een gedicht van een Nederlandse tiener een zin die ik me nog steeds herinner: ‘...en hun blikken tikten tegen elkaar.’ Ik zei stoer tegen Julen: Dat kan ik ook. Wij - dat waren Ronnie Gorré, Kenneth Middellijn, Alfredo Aikman - zeiden tegen elkaar: we gaan meneer Julen bewijzen wat we kunnen. Zo schreef ik mijn eerste gedicht, een liefdesgedicht: *Je ging heen*. Meneer Julen vond het prachtig. Dus zo begon het.”

Barron is ‘van de school van Dobru’, volgens Wikipedia. Hij lacht. “We zaten op de kweekschool, API – ik was voorzitter van de studentenvereniging – toen was Dobru een keer gedichten komen voordragen. Na aftoop mocht ik mijn gedicht voordragen. Toen zijn we vrienden geworden; Dobru heeft me al die jaren geïnspireerd, tot nu toe. Daarom zeg ik dat ik van de literaire school van Dobru ben ja.” Ook op Wikipedia lezen we dat Barron zichzelf geniaal vindt. Hij schudt lachend zijn hoofd. “Nee dat heeft een collega-schrijver ooit geschreven in een voorwoord van een van mijn boeken.” Wie dat was, weet hij niet meer.

Barron kreeg een beurs om in Utrecht dramatische expressie te gaan studeren. Hoe kwam dat zo? “Het was ook meneer Julen die ons toneelstukken leerde

schrijven; we hebben toneelavonden georganiseerd in Beatrix theater in Moengo, drie keer propvol! Op de kweekschool werd ik lid van toneelvereniging ‘Prefuru’, en samen met onder andere Paul de Baas deed ik toneel en voordrachten.” Na de dichter Barron, werd toen ook de toneelspeler/schrijver Barron ontdekt en hij kreeg een beurs. Na een eerste les in Utrecht, van een toneelsoort waar Barron niet erg van gecharmeerd was, besloot hij: “Ze waren daar bezig met allerlei West-Europese zaken, terwijl ik, vanuit een beweging van nationalisme, op zoek was naar mezelf. Ik ben mijn hoofdakte gaan afronden en gaan werken.” In 1977 was Barron terug met in zijn koffer het manuscript van zijn allereerste kinderboek: *Een lach en een traan*. In Suriname hielp Henk Zoutendijk met de uitgave van het boek. Ondertussen was de romantische Barron alweer terug naar Nederland: “Je weet hoe dat gaat, mijn liefje vertrok, en ik vertrok dus ook. Het ergste wat me in mijn leven is overkomen, is dat *Een lach en een traan* hier uitkwam, terwijl ik niet hier was...”

Anansi

Maar het leven, en het schrijven ging door. “Ik kwam in het onderwijs in contact met Surinaamse kinderen die aanpassingsproblemen hadden vanwege de taal.

In die tijd kende ik alleen *Sis en Sas* van Thea Doelwijf als kinderboek. Daardoor raakte ik gemotiveerd om eigen verhalen te gaan schrijven.” Barron verdiepte zich verder in het genre kinderboeken en in de psychologie daarachter en kwam tot de conclusie dat hij zich zou gaan focussen op de nieuwe functie die boeken moeten hebben: “Surinaamse kinderboeken hebben een verheven functie, niet uitsluitend de functie van ontspanning, maar de functie van middel tot bewustwording en respect voor het eigene. Dan is er ook nog het belang van de hoofdfiguur. We weten dat kinderen het nodig hebben om zich te identificeren met de hoofdfiguur. We moeten zodanig schrijven dat we nieuwe figuren creëren. Want die hadden we niet; we hadden een figuur als Anansi. Anansi is toch een belediging van onze opvoeding? Normen en waarden gaan totaal de mist in als kinderen zich identificeren met Anansi.”

Kamla

“Toen kwam ik onder andere met *Kamla en de vergulde man*.” Barrons stem wordt lyrisch: “Kamla, een jong meisje, eentje waarmee Surinaamse jonge meisjes zich kunnen identificeren. Kijk, *Hans en Grietje* is niet slecht, maar Kamla is van ons, is het eigene. Daarom schrijf ik identiteitsvormende literatuur: literatuur om kinderen vanuit een nationalistisch denken een nieuw elan te brengen. Daarom zijn mijn boeken niet te vinden in het onderwijs. Mijn boeken stoken niet met de onderwijsvisie in Suriname. Wij leiden onze kinderen op om weg te gaan. Terwijl mijn boeken onze kinderen hier houden. Ze leren Suriname liefhebben en leren inspiratie halen uit wat Suriname te bieden heeft.” Barron vertelt over tegenwerking en onbegrip, van ministeries, leidinggevend in het onderwijs, medeschrijvers uit Nederland en uit Suriname. “Maar ik zit niet te wachten op waardering van anderen hé? Als ik weer eens een boek heb geschreven, dan lig ik plat hier in huis, en ik geniet van die beschrijvingen, en van mijn personages.”

Honderd boeken

Barron heeft meer pijlen op zijn boog dan boeken; Hij maakt al jaren prachtige aardrijkskundige kaarten van Paramaribo en van de districten; hij bezit een advocatenaanplant en een theefabriek in zijn geliefde Moengo. En dan komt het gesprek toch weer op boeken: “Weet je dat ik mezelf beloofd heb dat ik in mijn leven 100 boeken zou schrijven?” Op de vraag hoever we nog zijn van de honderd, somt hij op: 18 kinderboeken, 3 cd's, 1 columnbundel, 4 gedichtenbundels. En lachend: Dus ik heb nog werk te doen als ik de 100 wil halen.” Het klinkt alsof de 70-jarige niet bepaald van plan is te stoppen voordat hij zelf 100 jaar oud is, concluderen we. Barron is secondenlang doodstil, alsof het idee van stoppen niet te bevatten voor hem is. Dan barst hij los: “Stoppen?? Nee, ik ga niet stoppen, want de ideeën, die blijven oppoppen toch. Daarom heb ik nooit de radio aan als ik tussen

Paramaribo en Moengo op en neer ga. Ik doe indrukken op, soms stop ik om alvast iets op te schrijven. Dus stoppen met schrijven, nee.”

Fort Boucou, Barrons achttiende kinderboek, gepubliceerd in 2016, is (nog) niet gerecenseerd. Een mooie gelegenheid om het verhaal te staven aan wat Barron hierboven allemaal beweert.

Fort Boucou is een spannend jongensverhaal van de uit eerdere verhalen bekende Harold en Kela, die in de vakantie met een familievriend mee mogen naar Tamarin, en samen met de plaatselijke bonuman en een nieuwe ‘mati’ terecht komen in het verleden van Fort Boucou.

*hoofdpersonen waar Surinaamse kinderen zich mee kunnen identificeren, ✓.

*aardrijkskundes, ✓: De reis van de jongens over de Bosjebrug en dan door Commewijne. En de jongens wonen voor de verandering eens niet in Paramaribo, maar in het minder bekende district Saramacca.

*recente geschiedenis, ✓: Henck Arron, Limbo en Lucien Pinas passeren de revu, en in plaats van slaven zeggen we nu tot slaaf gemaakt.

*geschiedenisles, ✓: Het ontstaan van de naam Barron, de onbeschrijfelijk wrede ontmenselijking van tot slaaf gemaakt, de fysieke, culturele en andersoortige uitbuiting van Afrikanen, het ontstaan en de instandhouding van Fort Boucou.

*waardering van het eigene, ✓: de illustraties, de biologielessen, de opvoedkundige lessen, de creools-culturele lessen van een goede bonuman, het hele verhaal eigenlijk.

Daarnaast spreekt *Fort Boucou* op zoveel meer manieren tot de verbeelding van Surinamers en vlecht Gerrit Barron op meesterlijke wijze symbolische namen en situaties in het verhaal. Zo hebben de naar hun uiterlijk te oordelen creoolse broers een hindoestaans klinkende achternaam. De persoon die 240 jaar geleden Boni, Barron en hun geheime fort Boucou verraadde, noemt Gerrit Michiel van Kemp. En daarnaast hebben we de naam Barron – toevallig Gerrits achternaam – die tijdens de slavernij aan een slavenjongetje werd gegeven omdat hij zo intelligent en welgemanierd was, als een edeljongen. Ook cijfersymboliek schuwt Gerrit niet. De ingang van Fort Boucou was verborgen achter een cijfercode. Vanaf een bepaalde loksiboom 25 stappen over de dikke grasmat in een zwamp, daarna 2 stappen naar links, 80 stappen voorwaarts, 25 stappen naar rechts, 11 stappen naar links en tenslotte 75 stappen voorwaarts, waarna je exact voor de ingang van Fort Boucou staat.

Gerrit Barron schrijft niet alleen een spannend jongensverhaal. Hij vertelt op meesterlijke wijze een historisch verhaal in een verhaal, en ziet daarbij kans beide verhalen te doorvlechten met alle mogelijke levenslessen en een naam- en cijfersymboliek waarin voor de aandachtige lezer zijn opvattingen doorklinken. Wie dat kan, zonder op enig moment geforceerd over te komen, is misschien inderdaad geniaal. •

Taalles

Hier volgt een lesje Nederlands, of een lesje Taal zo u wil. De les is gebaseerd op belangrijke, actuele gebeurtenissen en situaties in Suriname. De schoolgaande jeugd kan er zijn hart mee ophalen, maar ook niet-schoolgaanden kunnen met deze tekst aan de slag. De opbouw is als volgt:

Eerst is er het daadwerkelijke nieuwsbericht zoals die indertijd op nieuwssites verschenen. Daarna komt een vereenvoudigde versie van de tekst, geschikt voor leerlingen vanaf de vierde klas van de basisschool. Dan komen de opdrachten.

Opdrachten met 1 sterretje * zijn te maken voor leerlingen vanaf klas 4, opdrachten met twee sterretjes zijn wat pittiger en zouden voor leerlingen vanaf klas 2 voij te maken moeten zijn.

Soms is er van 1 opdracht zowel een 1*-versie als een 2*-versie.

De antwoorden worden 2 weken na verschijning van Tongo is Taal, gepubliceerd op de website.

VOORUITZICHTEN SURINAME POSITIEVER MET DERDE SIGNIFICANTE OLIEVONDST

Met de derde olievondst in het Surinaamse kustgebied worden de vooruitzichten voor Suriname en de oliemaatschappijen Staatsolie, Apache en Total steeds positiever.

Suriname heeft binnen ongeveer een halfjaar de derde significante olievondst geregistreerd.

In dit kader is op 2 augustus 2020 een persconferentie belegd door de verschillende stakeholders.

Naar schatting zullen de drie grote offshore-olievondsten minimaal vijftig miljard US-dollar opleveren in de komende twintig jaar.

President Chandrikapersad Santokhi heeft tijdens zijn toespraak aangegeven dat naast de inkomsten ook goed bestuur en goede regelgeving noodzakelijk zijn om Suriname duurzaam te ontwikkelen. "Deze regering zal ervoor zorgen dat de inkomsten terug zullen vloeien naar de samenleving. We zullen het bij wet vastleggen dat deze inkomsten worden veiliggesteld voor de Surinaamse samenleving voor nu en de toekomst." Het staatshoofd zegt verder dat de focus niet alleen gelegd moet worden op de olievondsten, maar ook andere verdiensectoren moeten ontwikkeld worden. Santokhi doelt hiermee op de toerismesector, ICT, onderwijs, veiligheid, infrastructuur en een kennismaatschappij.

Waarnemend directeur Agnes Moensi-Sokowikromo van Staatsolie zegt evenals de president dat het noodzakelijk is om spoedig over te gaan tot een maatschappelijke discussie. Ook spreekt de Staatsolietopvrouw de hoop uit dat bedrijven zich de komende tijd klaarstomen om de nodige diensten en goederen te kunnen leveren. De lokale bedrijven zullen daarbij ook rekening mee dienen te houden dat zij zullen moeten concurreren met internationale bedrijven.

Vicepresident Ronnie Brunswijk heeft Suriname en alle betrokken partijen gefeliciteerd met het goede nieuws. Heel blij zegt hij dat de nieuwe regering kort na haar aantreden verrast wordt met dit mooie nieuws. "We zullen als regering moeten kijken hoe we ermee omgaan en dus beleid hiervoor maken."

De waarnemend Staatsolie-directeur geeft toe dat de kredietwaardigheid van Suriname een belangrijk obstakel kan vormen bij het werven van financiële middelen om te investeren in de operaties. "Suriname heeft internationaal een slechte kredietwaardigheid wat het zakendoen op de internationale kapitaalmarkt bemoeilijkt." De beste manier is volgens de Staatsolie-topper om dat geld binnen te krijgen via de internationale kapitaalmarkt. Indien dat niet lukt, zullen er andere mogelijkheden bekeken worden.

Het staatshoofd onderkent dat de financiële status of kredietwaardigheid er niet rooskleurig uit ziet voor Suriname. Bij het aantreden van het nieuwe regeerteam kreeg Suriname van vrijwel alle kredietbeoordelaars de status die neerkomt op faillissement: men vond dat het land zijn schulden niet zou kunnen betalen. Vrij kort daarna heeft de nieuwe regering ervoor gezorgd dat er vertrouwen is gecreëerd en de situatie ietwat is verbeterd. De president zegt dat samen met internationale instanties zoals het IMF gekeken wordt naar mogelijkheden om de kredietwaardigheid verder te verbeteren.

Hoera, Olie!

1. Praten over olie

Er is voor de derde keer olie gevonden in de zee bij de Surinaamse kust. Dat is interessant voor Suriname en de 3 oliemaatschappijen Staatsolie, Apache en Total die samen hebben gewerkt om de olie te vinden. Wetenschappers hebben een schatting

gemaakt en denken dat de drie grote olievondsten minimaal vijftig miljard US-dollar op zullen leveren in de komende twintig jaar. Om te praten over deze olievondst heeft president Santhoki op 2 augustus 2020 een persconferentie georganiseerd. Aan die persconferentie deden mee behalve de president, alle instanties en bedrijven die iets te maken hebben met olie, de stakeholders.

2. Ontwikkeling
Tijdens de persconferentie hield president Santhoki een toespraak, waarin hij

aangaf dat niet alleen de inkomsten handig zijn om Suriname duurzaam te ontwikkelen, maar ook goed bestuur en goede regelgeving. Verder beloofde hij dat hij een wet zal laten maken om ervoor te zorgen dat deze inkomsten worden veilig gesteld voor jong en oud in de Surinaamse samenleving. Hij zegt verder dat ook andere sectoren ontwikkeld moeten worden. Het staatshoofd bedoelt hiermee de sectoren toerisme, ICT, onderwijs, veiligheid en infrastructuur.

Is Suriname kredietwaardig?

Een aanwezige journalist vroeg of Suriname wel zal kunnen lenen van andere landen om investeringen te kunnen doen die nodig zijn voor het winnen van de olie. De onderdirecteur van Staatsolie zei dat inderdaad de kredietwaardigheid van Suriname een obstakel kan vormen bij het werven van financiële middelen om te investeren. De beste manier volgens de Staatsolie-topper om dat geld binnen te krijgen is via de internationale kapitaalmarkt. Dat betekent dat Suriname internationaal aandelen van de nieuwe olie zal verkopen.

3. Surinamers blij

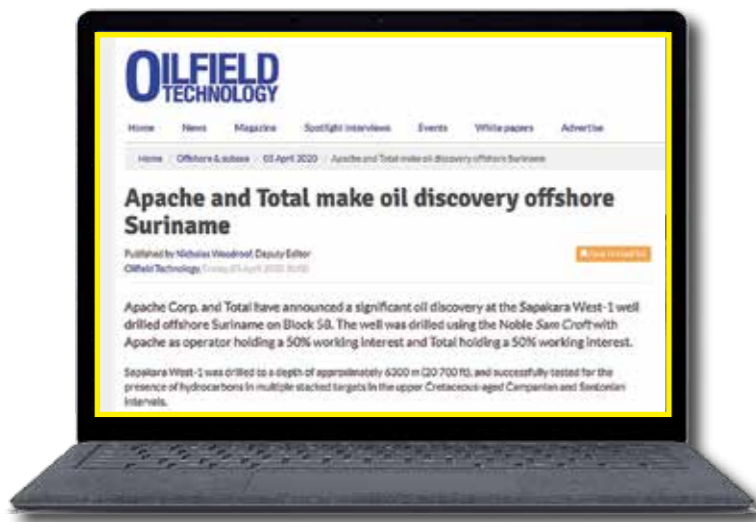
Eerst was er in ons buurland Guyana olie gevonden. Toen waren Surinamers teleurgesteld dat de olie niet bij ons was. Nu, bijna een jaar daarna, zijn er in enkele maanden tijd op drie verschillende lokaties op Surinaams gebied olie gevonden. De meeste mensen in Suriname zijn erg blij met de olie. Nu kan Suriname uit de economische crisis komen door de olie te verkopen.

Opdracht 1*. Schrijf uit alinea 1 alle werkwoorden op.

.....

Opdracht 2*. Schrijf uit het hele verhaal alle onbekende woorden op. (geen werkwoorden)

Opdracht 3*. Maak zelf vragen die je klasgenoten moeten beantwoorden.

Maak over elke alinea 1 vraag.

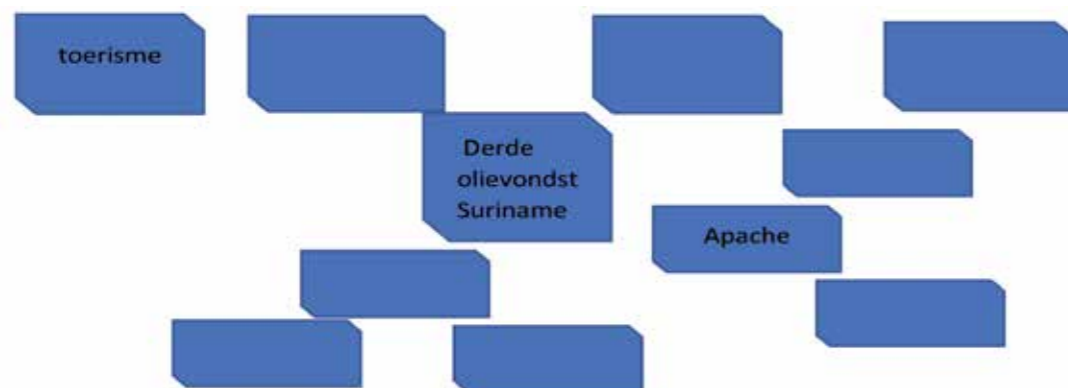
Alinea	De vraag	Het antwoord
1		
2		
3		
4		

Opdracht 4*: Wissel je vragen van opdracht 3 uit met een klas- of buurtgenoot. Daarna gaan jullie elkaars vragen beantwoorden en controleren.

Opdracht 5*. Maak een tijdlijn.

- Staatsolie, Apache en Total werken samen om olie te vinden; - Aan de Guyanese kust wordt er olie gevonden; - Surinamers zijn blij; - President Santhokhi belooft dat de inkomsten veilig zullen zijn via een wet; - Er wordt voor de derde keer olie gevonden aan de Surinaamse kust; - Surinamers zijn teleurgesteld.

Opdracht 6**: Vul de open plekken in het woordweb in.

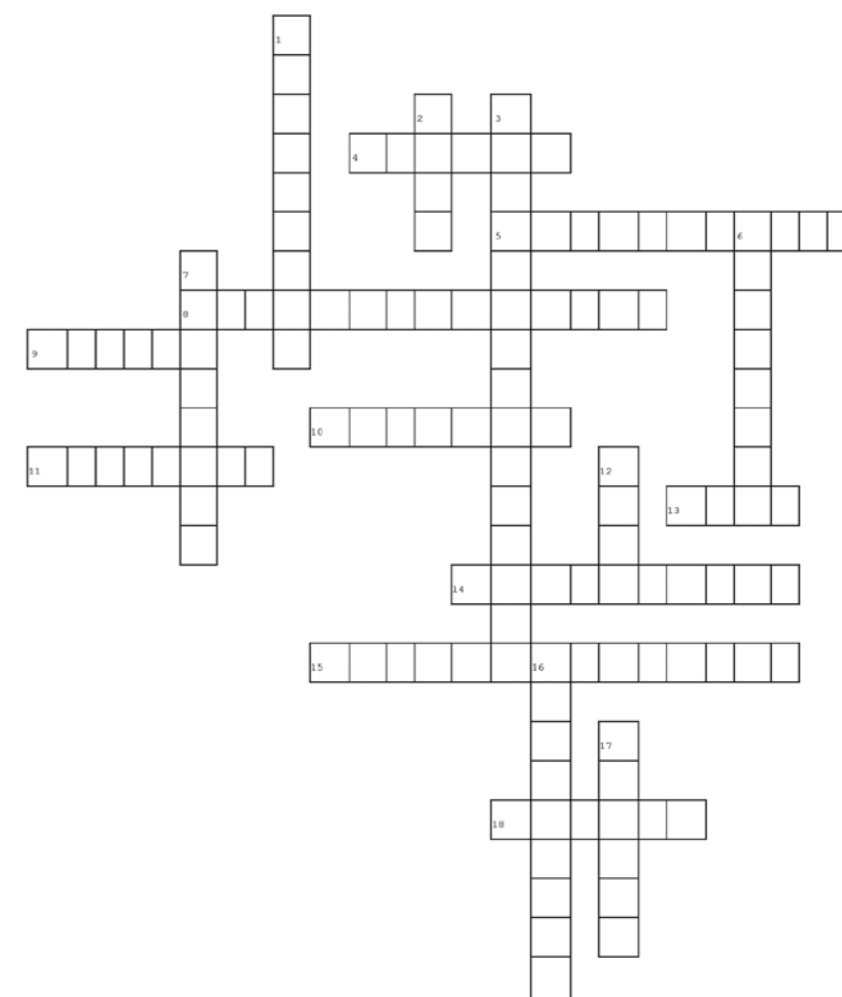
Opdracht 7**: Kruiswoordpuzzel woordenschat

Horizontaal

04. verkrijgen, zoeken	11. lang durend en weinig belastend
05. president van een land	13. financiële middelen
08. mbt de hele wereld	14. Surinaamse oliemaatschappij
09. zoeken en vinden (van olie)	15. als men aan jou wil lenen
10. lening	18. de naam van een oliemaatschappij

Verticaal

1. geld dat wordt verdiend
2. aantal olievondsten tot nu toe
3. informatie voor de pers
6. iets wat je tegenhoudt of hindert
7. ten minste
12. olie wordt gevonden aan de ... ?
16. rede
17. onderdeel van de maatschappij

Opdracht 8**:

In elke alinea staat er 1 kernzin, dat is de zin die het belangrijkste uit de alinea weergeeft. Die zin staat vaak aan het begin van een alinea, maar niet altijd. Het tussenkopje dat boven de alinea staat, geeft vaak de inhoud van die kernzin aan, maar ook niet altijd. Zoek uit elke alinea de kernzin.

Alinea 1 :

Alinea 2:

Alinea 3:

Alinea 4:

Opdracht 9*:

Zoek op internet of in kranten krantenkoppen op die over deze olievangst gaan, en maak er een mooie collage van.

Opdracht 9**:

Zoek op internet of in kranten krantenkoppen die het vervolg van het hier vertelde verhaal aangeven. Dus bijvoorbeeld over de vierde en vijfde olievondst, en over de opmerkingen en de kritiek die erover is gekomen in de DNA. Maak een mooie, overzichtelijke collage met onderschriften als dat nodig is.

Opdracht 10*:

Ga terug naar opdracht 2, en probeer voor elk woord dat je daar hebt opgeschreven, de betekenis te vinden. Alleen of samen met klasgenoten.

VAN TAALEN EN TROTS

HOE HET SRANAN HET NEDERLANDS BEÏNVLOED HEEFT

DOOR: MARIJE WOUTERS

Mijn broer en ik zijn in de jaren 1980 en '90 opgegroeid in Amsterdam-Zuidoost. Mijn moeder vertelde me trots het verhaal hoe zij ooit met mijn broer, die toen nog een kleine jongen was, in de lift van onze flat in Amsterdam-Zuidoost stond. Opeens begon mijn broer met iemand anders in de lift Sranan te praten. Zij stond perplex; zij wist helemaal niet dat mijn broer dit kon!

Bij zowel mijn broer als ik heeft kennis van het Sranan ons taalgebruik beïnvloed. Hierin zijn wij zeker niet de enigen of de eersten geweest. Maar een zoektocht naar literatuur over de invloed van het Sranan op het Nederlands laat vooral de strijd voor erkenning zien die het Sranan de afgelopen decennia heeft geleverd: woordenboeken, boeken over grammatica en zinsvorming, verhalen in het Sranan, werken over de invloed van het Nederlands op het Sranan. Er is weinig te vinden over de invloed die het Sranan op het Nederlands heeft gehad. Tijd voor een verkenning.

Taalverandering

Er wordt met uiteenlopende gevoelens gekeken naar taalverandering; de een ziet het als een onontkoombaar fenomeen dat verwelkomd moet worden, de ander bekijkt het met argusogen. Uit onderzoek blijkt steeds weer dat taal altijd blijft veranderen; het is een levend iets. Dit zal voor iedereen wel herkenbaar zijn; mijn oma kende uitdrukkingen die ik niet kende, en het omgekeerde was ook waar. Soms wordt deze taalverandering aangemerkt als taalverloedering: taaluitingen die vroeger fout waren, worden

tegenwoordig goedgekeurd. Denk bijvoorbeeld aan iets 'overnieuw doen' of iets 'uitprinten'; dit wordt nu goedgekeurd, omdat steeds meer mensen het zo zijn gaan gebruiken. Maar taalverandering gaat veel verder dan het goed rekenen van taaluitingen die ooit fout waren. Er worden ook nieuwe woorden uitgevonden, of woorden veranderen van gevoelswaarde. Via taal kan een groep invloed op de maatschappij uitoefenen. Vooral jongeren zijn goed in het heruitvinden van taal en het spelen met taal.

Trotse jongeren

Wanneer we kijken naar de invloed van het Sranan op het Nederlands speelt er nog iets mee, zeker als het om recente ontwikkelingen gaat. Ik geef Nederlands op een middelbare school en mijn leerlingen zijn trots wanneer zij het Sranan gebruiken. Doen zij dit altijd op de in mijn ogen correcte manier? Nee. Hebben ze überhaupt door dat het uit het Sranan komt? Niet altijd. Maar in hun ogen heeft Sranan aanzien, iets wat de taal niet altijd heeft gehad. Voor oudere generaties Surinamers is Nederlands, het liefst accentloos, de taal met aanzien. Nederlands is nog steeds de taal van het onderwijs in Suriname en de officiële voertaal. Het Sranan neemt een secundaire positie in. Daarom is het interessant om te zien dat jongeren in Nederland hier heel anders mee omgaan; er is een zekere trots in het gebruik van het Sranan. En dit gevoel groeit met de jongeren mee: in de laatste Nederlandse inzending voor het Eurovisie Songfestival kwam in het refrein van het verder Engelstalige lied Sranan voor, waarmee de artiest Jeangu Macrooy een punt wilde maken: 'yu no man broko mi'.

Jongeren en Sranan

Volgens de taalkundige René Appel nemen jongeren juist uit het Sranan zoveel over door twee factoren. De taal heeft een bepaalde opbouw in de woorden (medeklinker – klinker – medeklinker – klinker) die ervoor zorgt dat het Sranan gemakkelijk geleerd kan worden en dus gemakkelijker over te nemen is. Het is volgens hem geen toeval dat juist de krachtige, bloemrijke woorden worden overgenomen. Kort gezegd: het klinkt lekker. De tweede factor is dat de Surinaamse cultuur al vanaf 1975 een grote aantrekkingskracht uitoefent op jongeren in Nederland. De Surinamers waren (en zijn) trendsetters in muziek, kleding en dans. Dit maakt het voor jongeren dus al lange tijd interessant om woorden uit het Sranan over te nemen. Uit onderzoek van Appel uit 1999 blijkt dan ook dat maar liefst 80 van de 151 woorden die jongeren zelf kennen uit straattaal, uit het Sranan afkomstig zijn. Recentere gegevens zijn er niet, maar als docent in het voortgezet onderwijs in de Randstad met kennis van het Sranan zie ik daar geen vermindering in.

Voor wie denkt dat straattaal alleen gesproken wordt door jongeren van lagere sociale status die op straat hangen: dit is zeker niet het geval. Op elk van de scholen waar ik les heb gegeven, spreekt het merendeel van de jongeren iets van straattaal. Zelfs op een vrijwel geheel witte school in een rijk dorp werd straattaal gesproken. Ook leerlingen die op het gymnasium zitten, spreken het. Straattaal is eigenlijk geen straattaal meer, maar heeft zich uitgebreid en is jongerentaal geworden. En in die jongerentaal speelt Sranan een belangrijke rol. Maar de invloed van het Sranan

op jongerentaal is groter: ik zie ook veranderingen in grammaticale vormen. Zo gebruiken leerlingen vaak de uitdrukking 'Je moet je niet bemoeien', waar voorheen het gebruikelijk was om het werkwoord 'bemoeien' te combineren met het voorzetsel 'met' en bijbehorende informatie, zoals 'met mij'. Ik ken deze vorm al van Surinaamse vrienden en kennissen, maar zie het nu regelmatig terug bij leerlingen en (vooral jonge) collega's.

Oudere ontwikkelingen

De invloed van het Sranan geldt overigens niet alleen voor jongerentaal. Het is een stuk lastiger te vinden, maar het Sranan heeft wel degelijk al veel langer invloed op het Nederlands. Zo is het woord 'pindakaas' afkomstig uit het Sranan. De oorspronkelijke pindakaas die in Suriname gemaakt werd, had de vorm van een blok en was wat harder dan die we nu kennen. Dan werd er stukjes van het blok afgeschaafd, zoals je ook met kaas doet. Ook het woord 'schaafijs' is afkomstig uit het Sranan; nu kende ik het woord vooral ook vanwege de schafijskarretjes in Zuidoost, maar andere Nederlanders hebben er een ander beeld bij. Voor hen zal het wellicht wel een verrassing zijn dat het woord afkomstig is uit het Sranan. Het is helaas nog wachten op meer onderzoek naar de invloed van het Sranan op het Nederlands. In 2013 is een woordenboek uitgegeven van het Nederlands in Suriname tussen 1667 en 1867, waarmee dit onderzoek vergemakkelijkt wordt als het ontwikkelingen van langer geleden betreft. Daarnaast ontwikkelt jongerentaal zich zo snel, dat onderzoek bijna nooit up-to-date zal zijn. Daarom zal ik in elk geval mijn oor te luisteren blijven leggen.

WAT LEZEN BEKENDE

SURINAMERS

DOOR: DE REDACTIE

Mr. drs. Guillermo Samson

Guillermo Samson heeft elke week een kritische gesproken column op internetradio Tamara. Hij is econoom, jurist en oprichter directeur van de particuliere IBW University of Applied Sciences. Hij vertelt ons hoe hij liefde kreeg voor lezen.

Mijn inheemse grootmoeder leerde mij 's avonds bij de kokolampu lezen met de methode Loes en Mama en elke week kocht zij een boekje voor mij bij boekhandel Varekamp (nu Vaco). Op de lagere school las ik vooral spannende boekenseries als de *Hardies*, over jeugdige detectives en verder *Winetou* en *Arendsoog*. Ook op strips was ik verzot: *Lucky Luck*, *de Rode Ridder*, *Kuifje* en *Suske en Wiske*. Op de Paulus Muloschool moesten we lid worden van de bibliotheek en elke week andere boeken lenen. Ik kon mijn hart ophalen. Ik heb ook echt genoten van: *Hoe duur was de suiker* en *De vrije negerin Elisabeth Samson*, van Cynthia McLeod-Ferrier.

De boeken die ik dit jaar heb gelezen en belangrijk vind, zijn: *De man van de berg: Friedrich Voltz* door Salomon Kroonenberg, zou verplichte leesstof voor elke geografiestudent moeten zijn, vind ik. Verder een boek dat op Harvard University gebruikt wordt: *Rechtvaardigheid* door Michael Sandel. Het gaat over ethiek, filosofie en juridisch de juiste keuzen maken. En tenslotte: *Machiavelli*, een biografie door Miles J. Ingram en Niccolò Machiavelli: *Il Principe*. De boeken beschrijven een stuk politieke geschiedenis over het 'rücksichtloze' politieke machtsspel zoals dat tot nu toe bedreven wordt, ook in Suriname.

BEELD: GOOGLE

Rachael van der Kooye M.A.

Rachael van der Kooye is docent (onderzoeks) journalistiek aan de Academie voor Hoger Kunst & Cultuur Onderwijs. Zij doet aan milieujournalistiek en is auteur van het boek: *De Hebreeuwse Identiteit, een onderzoek naar de identiteit van mensen van Afrikaanse afkomst (2015)*. Ze vertelt over de boeken die een diepe indruk bij haar nalieten.

Als kind las ik *De hut van oom Tom* door Harriet Beecher-Stowe; De treurige lotgevallen van een oude en trouwe slaaf Tom die bij een wrede slavenmeester terecht kwam die hem dood ranselde, omdat hij de andere ondervoede slaven er niet met de zweep van langs had willen geven. Het boek deed mij beseffen dat ik de slavernij mijn hele leven zou haten.

In mijn jeugdjaren las ik het boek *Les Misérables* door Victor Hugo, uit 1892. Het is een vuistdik boek, maar ik las het in twee dagen uit, omdat het zo spannend was. Het gaat over het leven van de zeer armen en de kruimeldieven in Parijs die meedogenloos onderdrukt, uitgebuit en achtervolgd worden. Het geeft inzicht in de onderwereld van Parijs van die tijd.

Dan is er het boek: *Left to tell* door Immaculee Ilibagana, dat mij inzicht gaf in de oorlog tussen de Hutu's en de Tutsies in Rwanda. Immaculee verstopte zich tijdens 92 dagen van genocide en terreur met zeven andere vrouwen in de badkamer van de pastor. Immaculee haar hele familie werd in die drie maanden uitgemoord. Zij vergaf de moordenaars van haar familie.

BEELD: FACEBOOK

Ricky, Winston Stutgard MSc

Ricky Winston Stutgard is levensmiddelen-technoloog en docent aan de faculteit der Technologische Wetenschappen, studierichting Agrarische productie; Agroprocessing. Hij vertelt wat hij graag leest.

Ik lees merendeels wetenschappelijke artikelen. Ik lees ook graag historische boeken waaruit je leert hoe zaken zich ontwikkeld hebben. Ik houd ook van documentaires over het leven van planten en dieren en hoe de laatste instinctief zaken doorgeven aan volgende generaties. Over voeding en gezondheid en over filosofie lees ik ook graag.

Acht en een halfjaar lang heb ik documentaires gemaakt voor het televisiestation ATV over voedselveiligheid en voedselziekten. En om documentaires te maken of artikelen te schrijven, moet je eerst veel lezen over het onderwerp. Vanaf 2014 heb ik bij radio Gold een radioprogramma: *Gezondheid uw keuze*. Dat is anderhalf uur aan informatie waarvoor ik ook veel moet lezen.

Ik gebruik ook vaak uitspraken van bepaalde staatsmannen in mijn artikelen. Een voorbeeld is de uitspraak van Martin Luther King: "Later zullen wij ons niet de woorden van onze vijand herinneren, maar het zwijgen van onze vrienden." Hiervoor moet je belezen zijn.

Toen ik 13 jaar oud was, las ik een boek dat diepe indruk op mij maakte: *Kruistocht in spijkerbroek* van Thea Beckman. Een jongen wordt teruggeflitst naar de middeleeuwen waar een middeleeuwse jongen een blindedarmontsteking krijgt en eraan sterft. Ik lag in die periode zelf in het ziekenhuis met een blindedarmontsteking en dacht: als ik toen had geleefd zou ik ook dood zijn.

BEELD: FACEBOOK

Jennifer Vreedzaam

Jennifer Vreedzaam is sinds 2015 lid van De Nationale Assemblée. Zij vertelt ons wat zij graag leest en hoe haar liefde voor lezen begon.

Ik groeide op in het Inheems dorp Pierrekondre, Kumbasi in het district Para. Wanneer ik uit school kwam als klein meisje, vroeg mijn grootvader die zelf niet had leren lezen en schrijven, aan mij om hem voor te lezen. Dat is een hele prettige ervaring geweest. Ik verhuisde daarna naar de stad en later naar de Verenigde Staten van Amerika waar ik onder andere Griekse mythologie begon te lezen. Mijn vader had thuis een hele bibliotheek vol met boeken en kocht ook vaak boeken voor mij. Ik las in die tijd alles

Widjai Ganesh

Widjai Ganesh is verslaggever, hij begon zijn loopbaan bij de krant. Elke dag gaat hij de heggen en stegen in en legt zo allerlei noodsituaties vast op camera die anders nooit onder de aandacht van de burgers en de autoriteiten zouden komen. Hij vertelt wat hij graag leest.

Ik lees heel vaak kranten en tijdschriften en nu lees ik ook de online-kranten. Ik heb bijna geen ruimte om boeken te lezen. Ik heb heel veel gelezen in mijn jeugd; stripverhalen zoals Suske en Wiske, Spiderman en Superman. Ik las deze stripboeken stapelsgewijs. Wanneer ik ze uitgelezen had, ging ik naar de kiosk om ze in te ruilen voor een nieuwe voorraad. Ik was de jongste thuis en toen ik ouder werd mocht ik ook andere lectuur lezen. Ik las als tiener ook Bouquetreeks, Kiss, Darling en de literatuur die wij moesten lezen van school. Er zijn heel wat boeken die ik graag zou willen lezen, maar ik kom er niet aan toe vanwege tijdgebrek. De boeken die nu mijn interesse hebben, zijn de nieuwe boeken van Surinaamse schrijvers. Nu blijft het bij het lezen van krantenartikelen. Het werk dat ik doe heb ik ook te danken aan het feit dat ik heel veel gelezen heb in mijn jeugd. Er worden misschien soms wat taalfoutjes gemaakt, maar door het lezen kan ik ook in mijn werk wat met woorden spelen. En wanneer je leest, gaat er een wereld voor je open.

BEELD: FACEBOOK

in het Engels. Ik kreeg eens een boek over Che Guevara van mijn vader. Ik werd verliefd op Che en dat duurde tot mijn twintigste jaar. Door die verliefdheid begon ik allerlei liefdesromans te lezen. Mijn oudste dochter heeft ook de liefde voor lezen zoals ik. Mijn buurvrouw gaf mij eens een boek over een dochter van een drugsbaron dat ik kwijt ben geraakt. Ik vond het zo een goed boek dat ik er nog steeds naar op zoek ben. Ik lees graag de boeken van Cynthia McLeod, Bea Vianen en filosofische en wetenschappelijke boeken. Maar ik houd ook van avontuurlijke boeken met als hoofdpersoon een vrouw als heldin. Het geeft me 'spirit'. Lezen is om te leven!

BEELD: FACEBOOK

CLARK ACCORD

LEVEN EN WERK VAN EEN SURINAAMSE BESTSELLERSCHRIJVER

DOOR: ELVIRA RIJSDIJK | BEELD: GOOGLE

Natuurlijk hadden we veel en veel liever met Clark Accord zijn zestigste jaardag gevierd op 6 maart 2021, maar het lot besliste anders. Surinamese beroemdste schrijver, wereldbekend dankzij zijn boek: *De koningin van Paramaribo*, blies op 11 mei, kort na zijn vijftigste jaardag, zijn laatste adem uit. Hij was toen in Amsterdam, waar hij het grootste deel van zijn leven woonde. Zijn zusters en broers zetten nu al tien jaar zijn literaire nalatenschap voort in Suriname en Nederland. Onder meer door op zijn sterfdag de top drie van de Clark Accord *Sori Yu Talenti*-schrijfwedstrijd (voor jongeren van 15 tot 30 jaar in Suriname) te belonen.

Accord's boek *De koningin van Paramaribo*, beleefde dit jaar haar 33ste druk. Vanwege het verkoopsucces van dit historische en rauw realistische, pikante boek, kwam hij als een van de weinige Nederlandstalige bestsellerauteurs binnen een jaar in het Nederlandse glossy ondernemersblad *Miljonairs* terecht. Dit dankzij een goed contract van 6% opbrengst per boek en de verkoop van 120.000 exemplaren in het Nederlands. Binnen een jaar vonden ook vertalingen in het Engels, Duits, Spaans en Fins hun weg naar een internationaal lezerspubliek. Later werkte hij ook mee aan een monoloog die werd opgevoerd en een paar jaren daarna een muziektheaterstuk over Maxi Linder.

Hoe groeide deze eenvoudige Surinaamse leerling van de Mgr. Wulfingschool uit tot een bestsellerauteur? Clark Accord komt uit een hecht creools gezin, als middelste van zeven kinderen, zijn vader was aannemer, maar een bedrijfsongeluk maakte hem arbeidsongeschikt. Zijn moeder verhuisde het hele gezin naar haar ouderlijk huis aan de Van Idsingastraat en werkte als schoonmaakster. Ze was een strenge en liefdevolle moeder, die ervoor zorgde dat alle

kinderen tenminste mulo en een vakopleiding genoten. Drie zusters studeerden in Nederland op academisch niveau af en twee broers functioneerden op stafniveau in respectievelijk het leger en de politiedienst. Clark kon zijn Surinaamse wortels tot zijn 17de jaar in eigen land beleven, daarna vertrok moeder met vader en de jongste kinderen, onder wie Clark, naar Nederland. In Europa had Clark drie carrières; verpleegkundige, visagist en auteur. Na zijn atheneumdiploma behaald te hebben, koos hij voor de verpleegkunde. Hij had goede studieresultaten en werkte tien jaar prettig in een Amsterdams ziekenhuis. Clark hield ook van mode en uitgaan en ontdekte dat hij een gave had voor visagie; dat was zijn hobby, evenals lezen trouwens. Hij was tien jaar lang een succesvolle visagist op hoog en internationaal niveau, omdat hij precies kon zien wat voor kapsel en welke make-up paste bij een fotomodel, zodat die perfect is voor een (mode)reportage. Hij bestudeerde alles op zijn vakgebied, was daarbij ondernemend, hardwerkend, stipt en ambitieus. Hij woonde acht jaar in Wenen en werkte mee aan reportages van wereldberoemde internationale bladen als *Elle*, *Vogue*, *Marie Clair*, *MAN* en *Elsevier*.

En toen, begon zijn schrijfcarrière. Clark vertelde: "Ik wou een spannend verhaal schrijven over het leven van een sterke Surinaamse vrouw. Maar niet zo'n brave beschaafde vrouw als dokter Sophie Redmond bijvoorbeeld. Ik koos voor Maxi Linder omdat ze juist openlijk en brutaal was, maar ze dreigde onder het tapijt van de Surinaamse geschiedenis geveegd te worden. En dat terwijl haar leven zowel een van treurnis als triomf was". Met spaargeld en een lening stortte hij zich in het avontuur om een historische roman te schrijven

over het leven van Maxi Linder. Maxi Linder was de zelfgekozen naam van Wilhelmina Rijburg die als sekswerker internationaal bekend was in de jaren 1930 tot 1980. Om de hele sfeer en details van het Suriname van toen te kunnen beschrijven, deed Clark Accord gedurende acht jaar onderzoek in de archieven van oude boeken, documenten alsook Surinaamse kranten. Ook sprak hij met een aantal oudere mensen die Maxi Linder gekend hebben en bereid waren te praten. Maxi Linder werkte in haar hoogtijdagen alleen met de stafleden van de zeeschepen, de kapiteins en officieren in het leger en bij de politie. Ze was vrijgevig tegenover de vele arme kinderen en vrouwen in haar straat. Zeker een dozijn ijverige, maar arme mannelijke studenten sponsorde ze met passage naar Nederland en studiekosten en die gaven haar, toen ze oud werd, maandelijks steun bij wijze van pensioen. Soms met wat stennis en chantage van haar kant. De koloniale machthebbers verkochten alle bezittingen (huizen, erven, goud en geld) van Surinaamse prostituees en sloten hen op in een gevangenis te Katwijk. Het geld van de hoeren werd in het Spitfire fonds gestort voor de aankoop van gevechtsvliegtuigen tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939-1945). Dit was een eerder niet bekend feit dat Clark uit de archieven haalde. In de tien jaar na *De koningin van Paramaribo* schreef Clark Accord nog vijf boeken. Een boek samen met Nina Jurna dat bestaat uit interviews van nazaten in verband met 140 jaar afschaffing slavernij: *Met eigen ogen*, in 2003. Daarna nog drie romans: *Tussen Oreala en Apoera* (2005), *Bingo* (2008) en na zijn dood verscheen *Plantage d'Amour* (2011). Van zijn soms fel bekritiseerde, wekelijkse columns die hij twee jaar lang schreef voor *Het Parool*, bundelde hij de beste in zijn boek: *Shirley in Allochtonie*.

Tiniba
handmade herbal soaps
8749761

Afro MAGAZINE

BLAKA TORI EY TERI
BLACK STORIES MATTER
ZWARTE VERHALEN TELLEN

www.afromagazine.nl

COLUMN

FILITIA SAAKI

Een taal is krachteloos zonder daden

Een taal spreken zonder resultaten heeft geen waarde. Willen wij een specifiek doel bereiken met communicatie, dan moet het taalgebruik daarop gericht zijn. De taal is de hoofdfactor in het verzenden van boodschappen voor het bereiken van dat doel.

Wij zijn ons er vaak van bewust dat dit doel in veel gevallen niet bereikt wordt, omdat de taalkeuze niet de juiste is. Kijken wij naar de overheidscommunicatie, dan kunnen wij het niet met zijn allen over eens zijn, dat in zekere mate niet eenieder bereikt wordt met de beschikbare informatie. Gelukkig zijn er mediabedrijven die naast hun reguliere nieuwsuitzending de boodschap ook in meerdere talen overbrengen in deze meertalige samenleving. Overwegend kiezen de media en nieuwsmakers voor het *Sranan* om meerdere delen van de samenleving met het nieuws te bereiken, echter, in deze multi-etnische samenleving is niet eenieder het *Sranan* machtig. Anderen kunnen de taal nauwelijks verstaan. Denk onder anderen aan onze Aucaanse en Saramaccaanse landgenoten in het verre binnenland. Zij worden niet allemaal bereikt met informatie/voorlichting in het *Sranan*. "Dan zouden ze in hun gebied een eigen mediabedrijf moeten opzetten die in hun taal het nieuws brengt", kreeg ik vaak als reactie op dit zorgpunt.

Trefossa, een pleitbezorger van het *Sranan* (1916-1975), was dichter en redacteur van diverse culturele tijdschriften. Hij schreef zijn gedichten in het *Sranan*, en dat werd ook in Nederland opgemerkt. Ik ben er heilig van overtuigd dat Trefossa een doel voor ogen had; hij wilde een groter lezerspubliek bereiken met zijn gedichten. We kunnen pas spreken van de kracht van de taal wanneer die doelgericht gebruikt wordt. De taal moet verstaanbaar en helder genoeg zijn om acties teweeg te brengen. En dit begreep Trefossa; de kracht van het juiste taalgebruik. Ons officieuze volkslied was getiteld 'Surinames Trotsche Stromen' (1893) geschreven door de

lutherse predikant Cornelis Atses Hoekstra op een melodie uit 1876 van J.C. de Puy. Maar de inhoud daarvan weerspiegelde een 'koloniaal accent'. Trefossa kreeg de opdracht het volkslied aan te passen naar de ware betekenis van de onafhankelijkheid. Het tweede couplet schreef hij in het *Sranan*. Trefossa brengt met het door hem veranderde Surinaams volkslied een duidelijke boodschap over aan het Surinaamse volk. Een boodschap die niet alleen bestemd was voor de generatie van zijn tijd, maar ook voor de generaties nu en komende generaties. "Ja, maar haast eenieder kent het Surinaamse volkslied toch?" Echter, de essentie is de boodschap die daarin vervat is, in daden omzetten.

Om toch een recenter voorbeeld aan te halen: Er is in de overheidsvoorlichting met betrekking tot de Covid-vaccinatie toch een enorme blunder begaan, als nagelaten is, met een 'Covid-voorlichtingscaravan' te trekken naar de dorpen in het verre binnenland waar de inwoners het *Sranan* nauwelijks verstaan. Daarnaast zijn er nog leefgemeenschappen die elektriciteit en internet of een ander medium ontberen om via het nieuws vanuit Paramaribo het Covid-gebeuren te volgen. U hoeft het niet met mij eens te zijn, maar wanneer onderzoek gedaan wordt naar de statistieken van het aantal Covid-besmettingen en -doden, dan zal de vraag rijzen of het Ministerie van Volksgezondheid ook voornoemde gebieden daarvoor heeft aangedaan voor rapportage. Deze binnenlandbewoners zitten verstoken van de nodige informatie over de pandemie en vooral het vaccin. Die informatie bereikt hen niet door een slecht voorlichtingsmanagement. Aan de caravan zouden personen moeten participeren die de taal van deze dorpingen spreken. Bovendien zijn zij ook de personen die via de grenzen de stad aandoen voor diverse zaken. Zie daar het gevaar! Er is sowieso geen kans van slagen als je alleen de 'awareness-taal' spreekt en er geen daad bij voegt. Beleid wordt gemaakt om uitgevoerd te worden. •

ALAKONDRE VERHALEN UIT DE WERELD VAN SOEI-LEN

“Ik wilde meer doen met de verhalen die ik op de Schrijversvakschool had geschreven”, vertelt Shantanu Soei-Len Tjon over het ontstaan van haar boek Alakondre verhalen uit de wereld van Soei-Len. De elfjarige is tot nu toe de jongste Surinamer die een verhalenbundel uitgeeft.

DOOR: LISANNE WARIDJAN | BEELD: COLLECTIE TJON

Shantanu Soei-Len Tjon, die liever bij haar tweede naam Soei-Len genoemd wordt, schreef tijdens de pandemie een verhalenbundel. *Alakondre verhalen uit de wereld van Soei-Len* bevat zeventien korte verhalen. De illustraties heeft zij ook zelf getekend. Soei-Len is de jongste uit een grote familie. “Ik heb heel veel broers en zussen in het buitenland, maar woon met mijn broer van dertien en ouders hier.” Soei-Len zit in de laatste klas van de Richenel Slooteschool en is natuurlijk heel goed in taal. “Sinds ik vier jaar was, begon ik met lezen”, vertelt Soei-Len, die heel veel van lezen houdt. Een van haar favoriete kinderboeken was *Rupsje Regenboog* van Indra Hu. Nu leest de elfjarige graag stripverhalen als Suske en Wiske. “Ik houd echt van die plaatjes en de details die erin voorkomen.” Ze leest ook boeken en bladert graag in een encyclopedie. “Toen ik klein was, ging ik heel veel tekenen en die tekeningen werden dan een verhaal.”

Soei-Len tekent het liefst dieren, planten vindt ze niet zo leuk om te tekenen. Naast tekenen en schrijven, maakt ze graag knutselwerkjes en ringen.

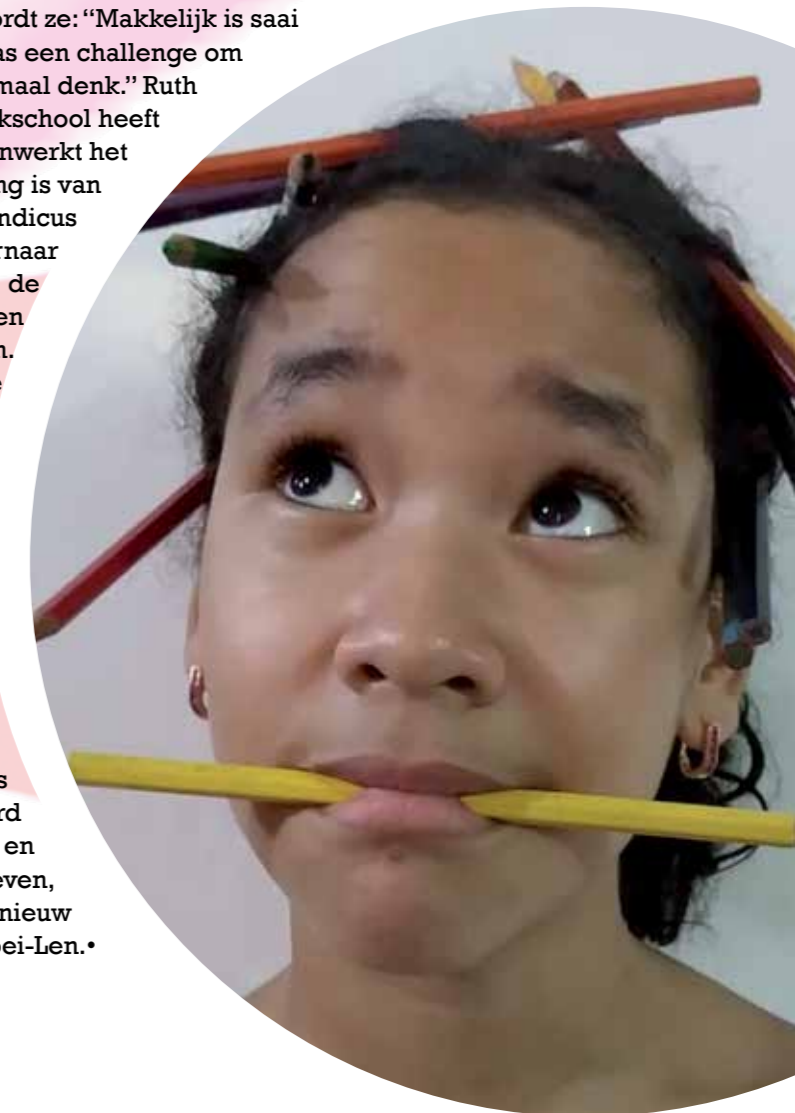
Verder zorgt ze graag voor haar huisdieren. De jonge Soei-Len heeft een grote liefde voor dieren, dat is ook te merken in haar boek. Ze heeft zes honden, waarvan een aantal de naam heeft van een chocolademerck; zo heet eentje Snickers en een andere Oreo. “We houden heel veel van chocolade. De honden lijken trouwens ook op hun namen”, vertelt ze lachend, terwijl de honden af en toe op de achtergrond blaffen. Verder heeft ze ook vissen, schildpadden en vogels. Met zoveel honden heeft ze af en toe te kampen gehad met parasieten als koepari’s en luizen. Zo werd een van haar verhalen geïnspireerd door een koepari. Soei-Len wilde een eigen karakter vormen voor een koepari en schreef over het leven van één. “Zo vertel ik over zijn leven, dat hij houdt van paren en een hondengeur. Hij komt soms ook op de mensen. Bij mijn honden zie ik dat die koepari’s echt van het oor houden, omdat het veel tunnels heeft, die tunnels zijn dan schuilplaatsen voor die beesten”, vertelt ze. Voor het schrijven van het verhaal heeft ze zelfs dierenarts Bansse geïnterviewd om de juiste informatie te krijgen over dit ongedierte. “Je moet nooit die dikke vrouwtjes doodtrappen, omdat die eitjes heeft en die eitjes kunnen op je komen en dan alsnog op de hond gaan en daarna uitkomen. Het is beter om de koepari in een chloorbakje te zetten, dan gaat hij sneller dood”, adviseert ze de hondenuitvoerders. Verder heeft ze ook andere mensen geïnterviewd om haar verhalen beter te kunnen schrijven.

Op de Schrijversvakschool, waar Soei-Len al langer dan een jaar zit, heeft ze verhalen en stripverhalen leren schrijven. De jonge schrijfster geeft aan dat er eens een hele leuke oefening was, waarbij ze naar muziek moest luisteren en moest beschrijven hoe zij zich daarbij voelde. “Ik weet niet meer of het popmuziek was of rap, maar ik kon niet stoppen met schrijven, zo is een heel leuk verhaal ontstaan. In een van mijn verhalen: *Uit het leven van het leven* vertel ik over verschillende levens, hoe ze bewegen en nadenken.” Er komt ook cultuur voor in het boek. “‘Alakondre’ zijn verschillende culturen die bij elkaar komen; dat wordt iets nieuws. Veel mensen en kinderen van mijn klas kennen hun cultuur niet. Het is belangrijk om elkaars cultuur te kennen. Dan begrijp je elkaar beter”, benadrukt Soei-Len.

Het heeft een jaar en enkele maanden geduurd om het boek te schrijven. Op de vraag of het makkelijk of moeilijk was om een boek te schrijven, antwoordt ze: “Makkelijk is saai en moeilijk bestaat niet. Het was een challenge om anders te denken dan hoe ik normaal denk.” Ruth San A Jong van de Schrijversvakschool heeft met de mensen met wie ze samenwerkt het boek nagekeken. De vormgeving is van Claudette de Bruin en ook neerlandicus Urmie van Leeuwen heeft ernaar gekeken. Het boek is nu bij de vormgever, het gaat een vakantieboek worden.

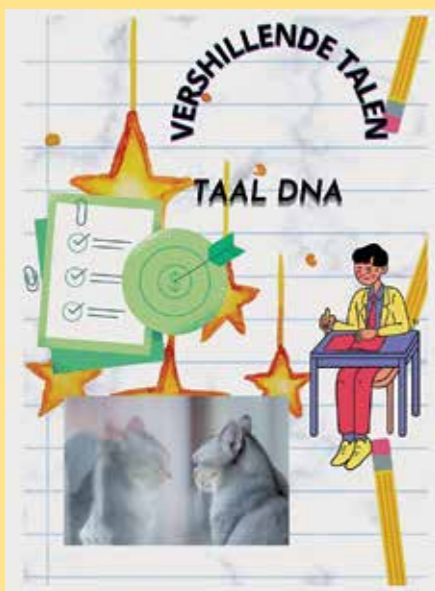
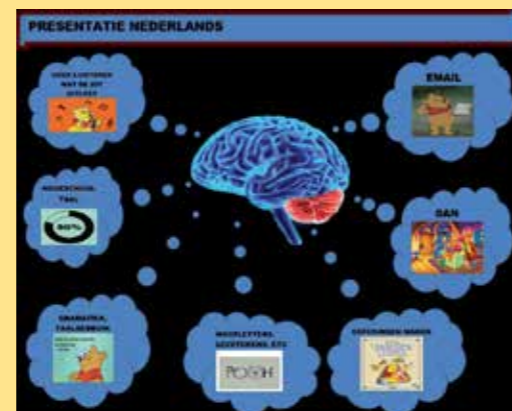
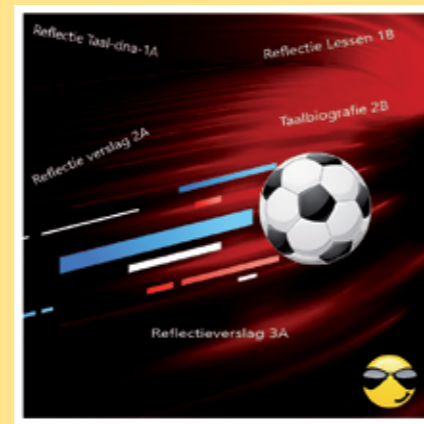
We kunnen nog meer van deze jonge schrijfster verwachten. Zo geeft ze te kennen dat ze in de toekomst een stripverhaal en nog een boek wil schrijven. “Voor nu neem ik even een pauze, want het is een heel grote stap om een volgend boek te schrijven, maar ik ga het sowieso doen”, zegt ze. De elfjarige heeft het voorlopig druk genoeg met school, haar hobby’s en huisdieren. De ambitieuze Soei-Len wil later dierenarts worden of schrijfster. “Misschien kan ik later dierenarts worden en als hobby erbij nog steeds boeken schrijven”, merkt ze op. “Ik heb een boodschap voor de jongeren die ook iets willen doen. Als je een droom hebt, moet je heel hard werken om het waar te maken. Je hebt discipline en geduld nodig, het gaat niet vanzelf. Als je wil opgeven, moet je even een pauze nemen en daarna opnieuw proberen; dat was met mij gebeurd”, besluit Soei-Len.

Posters

Op de FHR School of Business hebben eerstejaarsstudenten door middel van een poster hun reflectie weergegeven van wat ze hebben geleerd binnen het vak Nederlands. De onverwacht prachtige resultaten ziet u op deze pagina..

Hier is geen Amsterdam

In 1995 kwam ik uit Nederland in Suriname terug. Afgestudeerd als doctorandus in de Nederlandse Taal en Letterkunde. Ik was 33 jaar oud, leek op 20 en had een parttime baantje op de laatste LO-groep Nederlands van het Instituut voor de Opleiding van Leraren. Ik kom daar dus voor die klas te staan van mensen die qua leeftijd mijn vader en moeder hadden kunnen zijn. Tijdens mijn voorstelronde vertel ik dat ik het liefst bij mijn voornaam Renate genoemd word, geen mevrouw Sluisdom voor mij. De les vordert en een van de dames steekt haar vinger op. Ik zeg: "Ja"? En de studente zegt slepend: "Juhuf, ik begrijp het niet hoor." De haartjes in mijn nek sprongen van afgrijzen recht overeind, zo hevig dat ik niet eens begreep wat ze niet begreep. Ik was blijven haken bij: "Juhuf". Ik dacht eerst nog even dat het een grapje was, maar de spreekster was bloedserieus. Dus heb ik er mijn verhaal op losgelaten: dat ik het meende, dat tutoyeren, dat ik het vreselijk vond, dat ge-juf, dat de aanspreektitel mevrouw mij me oud liet voelen. Niemand sprak een woord, wat heel vreemd aandeed, met mijn Amsterdamse achtergrond van altijd doorvragen nog vers in het geheugen. Ik heb maar aangenomen dat ze het aannamen, wijselijk net doende alsof ik niet doorhad dat ze daarna de aanspreektitel liever vermeden. Eén student, de enige man in de klas, was flink en galmde regelmatig "Renate" door de klas, en ik deed alsof ik de verborgen verontwaardiging op het gezicht van zijn klasgenoten niet zag. Ik dacht: jullie zullen er wel aan wennen, aan mijn voornaam. Maar het verhaal kreeg een staartje, de volgende dag al. Ik werd door de directie ontboden: "Mevrouw Sluisdom, hier is Suriname, hoor. Hier is geen Amsterdam." Ik had werkelijk geen flauw idee wat er bedoeld werd; ik had mijn net niet te korte jurkje niet een tweede keer aangedurfd, dat kon het niet zijn. Op mijn verwarde blik antwoordde de directeur: "De studenten mogen u niet bij de voornaam noemen, het is gewoon mevrouw Sluisdom voor iedereen." Dat was even schrikken, dat ze zo verontwaardigd waren geweest dat ze zelfs voor me hadden geklikt.....pfff.

Korte tijd later verzorgde ik voor het toenmalige IvTeT (Instituut voor Taalonderzoek en Taalontwikkeling) een cursus Nederlands voor anderstaligen. Het was een gemengde groep, mensen uit Guyana, Tanzania, Korea en Cuba onder anderen. De Tanzaniaanse 'leider' van de groep, u weet wel

zo'n geboren klasseoudste-type, vroeg namens de groep hoe ze me moesten aanspreken. Na mijn 'Noem me maar Renate - verhaaltje' sprak hij me vaderlijk toe dat dat voor velen een onmogelijkheid zou zijn, dat in vele culturen leraren een soort van goddelijke positie hebben, en adviseerde me 'Teacher Renate' te accepteren. Ik vond het niet echt leuk, maar vooruit. Eigenlijk is het, achteraf bekeken, een beetje vreemd dat ik me niet kon verplaatsen in die 'respect-cultuur' aan deze kant van de oceaan. Toen ik als student in Nederland arriveerde, kostte het me bloed, zweet en tranen om je en jij te zeggen tegen de decaan van de universiteit en tegen de professor die mij moderne letterkunde onderwees. Die professor (hij was nauwelijks 40 en al hoogleraar), had na zes maanden ontdekt dat ik 'u' zei, Vol afgrijzen had hij uitgeroepen: "Zeg je u tegen mij Renate?? Niet doen hoor. Ik heet Roel". Maar het lukte mij niet, dus wat deed ik, ik vermeed de aanspreekvorm. Haha, waar hebben we dat eerder gehoord? Dat deed ik ook in gesprekken met de decaan, Pieter. Pieter legde me uit dat die traditionele aanspreekvormen gebruikt werden om een gezagsverhouding in stand te houden die geen werkelijke waren, en dat zeker mensen die uit derde wereld landen komen op zo'n manier 'klein' worden gehouden. Met zijn sociologisch-maatschappelijke theorie was ik het eens, maar diep van binnen dacht: Ja Pieter, klets maar een eind weg, maar ik ga als studentje van begin twintig echt geen je en jou zeggen tegen iemand van vijftig die gepromoveerd is! Fast forward naar mijn periode op het Caribische eiland Sint Maarten enkele jaren geleden, waar ik onder andere aan politierekruten les gaf. De dames en heren moesten voor me salueren, iedere keer als ik de klas binnenkwam en ieder keer als ik meldde dat de les afgelopen was! Maar dat was het niet wat me het meest opviel. Iedereen, van de leerling-agenten op school tot de Chinese winkelier en de Indiase zakenman, maar ook de wietroker onder de amandelboom op de hoek, werkelijk iedereen, laat luid en duidelijk horen dat we hier met een teacher te doen hebben. En eindelijk, eindelijk hoor ik in het dagelijkse: "Goodmorning teacher, dag teacher, alles goed teacher" niet meer iets kinderachtigs, iets bijna-slaafs dat Pieter er bij mij uit wilde timmeren. Wat ik nu hoor is het respect waar de Tanzaniaan en de IOL-directie me meer dan twintig jaar geleden van probeerden te overtuigen. •

NEDERLANDS IN HET SURINAAMSE ONDERWIJS

DOOR: CHRISTA SLUISDOM | BEELD: GOOGLE

Nederlands onderwijs is in Suriname niet altijd vanzelfsprekend geweest. Maar ook onderwijs op zich werd pas in 1876 officieel ingevoerd. Vanaf 1844 was er wel informeel onderwijs in de voertaal; het Negerengels zoals dat toen heette. De koloniale overheid voerde in 1876 de leerplicht in tegelijk met het onderwijs in het Nederlands. Vanaf dat moment moest het onderwijs in Suriname in het Nederlands worden gegeven.

Negerengels

Tussen 1844 en 1876 hadden de katholieke missie en de Moravische broeders al schooltjes voor

mulatten- en negerkinderen, waarbij het Godsdienstonderwijs centraal stond en les werd gegeven in het Negerengels. Het heette toen nog geen Sranan en dat was het ook nog niet, maar eerder verbasterd Engels, Portugees en woorden uit Afrikaanse talen; een pidgintaal die de communicatie tussen de verschillende groepen slaven en slavenmeesters mogelijk maakte. Het was vreemd genoeg geen Negernederlands, maar Negerengels vanwege het feit dat Suriname een voormalige Engelse kolonie was, maar vooral omdat de slaven in Suriname vóór 1750 geen Nederlands mochten leren. In 1864, na de afschaffing van de slavernij, kwam er verandering in het beleid van het moederland en de Moravische zending en de katholieke missie kregen overheidssteun voor het verzorgen van Beperkt Lager Onderwijs aan de vrijgekomen slaven. Na enkele jaren kwamen er gouvernementsscholen en in 1876 werd de wet op de school- en leerplicht ingesteld, waarbij het onderwijs in het Nederlands moest worden verzorgd. Dit had gevolgen voor het leerproces van de Negerengels sprekende kinderen die in een andere dan hun moedertaal onderwijs moesten volgen. In de loop der jaren begonnen meer en meer mensen Nederlands te spreken met hun kinderen omdat een schoolopleiding vooruitgang met zich meebracht. Het Nederlands als schooltaal heeft gemaakt dat velen konden gaan studeren in

Nederland; eigenlijk is dat anno 2021 nog steeds zo.

IMMIGRANTEN

Er waren vanaf 1853 Chinese immigranten naar Suriname gehaald en rond de eeuwwisseling kwamen er immigranten uit India en Indonesië. De kinderen van deze immigranten hadden het aanvankelijk ook moeilijk met het Nederlands als instructietaal op school, maar ze liepen hun achterstand in door de jaren heen. In de dorpen Ganzee en Koffiekamp waren in 1850 de eerste scholen opgezet door de Moravische broeders waarna er ook scholen volgden van de katholieken. Het Nederlands was in het

binnenland helemaal een vreemde taal, omdat de dorpsbewoners in hun dorp en de omliggende dorpen alleen hun eigen taal hoorden en spraken. Toch lukte het sommigen van hen om in Paramaribo de mulo- en middelbare school af te maken en zelfs verder te studeren in de eens vreemde taal. In het binnenland wordt in de lagere klassen, het één en ander vaak genoeg in de moedertaal uitgelegd. Door de beslissing van de toenmalige overheid het Nederlands de instructietaal te maken op school, is het vandaag de dag de moedertaal van grote groepen Surinamers geworden. Echter, Surinamers zijn zowat allemaal twee- of meertalig en hebben een voorkeurstaal waarin zij zich uitdrukken.

Het is na zoveel jaren Nederlands als officiële en instructietaal in het onderwijs opvallend dat het Nederlands geen vak is waarin velen uitblinken. De schoolgaande jeugd verstaat vrijwel alles in eenvoudig Nederlands, maar is vaak woordarm, speelt slecht en is over het algemeen zwak in het vak Nederlands; de taal die door vele leerlingen als moedertaal wordt beschouwd. In de praktijk lijkt het Nederlands op een tweede taal die zo op het gehoor wel beheerst wordt.

Taalverlies

Misschien komt de zwakke beheersing van het Nederlands doordat er in Suriname bij vrijwel geen enkele bevolkingsgroep een echte leescultuur heerst. Er zijn hier en daar mensen die graag lezen, maar het fenomeen van in de bus zitten met een boek of een boek op je nachtkastje zoals in Nederland, kom je hier niet zo gauw tegen; en kleintjes op regelmatige basis voorlezen ook niet. Het zou de erfenis kunnen zijn van het verleden toen er geen boeken in de moedertaal ter beschikking waren. Daarbij komt nog kijken dat we vaak (minstens) twee talen door elkaar spreken en geen van de talen (daardoor?) volledig beheersen. Het is ook gewoon leuk om te 'codeswitchen'. Maar hierdoor kan men doodgewone woorden of uitdrukkingen kwijtraken (taalverlies) omdat die altijd in een andere taal worden geuit.

11-jarige basisschool

In 2010 werd er voor het nieuw te implementeren 11-jarige basisonderwijs, een curriculum en de

daarbij behorende leerlijnen samengesteld. Dit gebeurde vanuit de opvatting dat lezen en schrijven geïntegreerd moesten worden en dat er samenhang moest komen tussen taal en andere vak- en vormingsgebieden. Het beleven van meertaligheid kreeg ook een plek in het nieuwe curriculum. Verder werd het Nederlands opgesplitst in taal als doel, taal als instructie- en communicatie-instrument en het Nederlands als tweede taal. Bij het Nederlands als instructie- en tweede taal, zou de moedertaal moeten dienen als steuntaal of uitgangspunt om te leren, te communiceren en zich te uiten. Het is niet helemaal duidelijk of het nieuwe 11-jarige basisonderwijs al volledig is ingevoerd in ons onderwijs, of dat het een en ander bij wat informatieve Facebookposts blijft. Het beheersen van de officiële taal van je land is belangrijk, maar een taal leer je niet beheersen door die alleen te spreken. En zeker niet in een meertalige samenleving waarbij elke taal naast zijn eigen unieke woordenschat, ook zijn eigen unieke grammatica heeft. Om het Nederlands beter te leren beheersen, zullen we meer moeten doen dan het alleen maar (na) te praten. Lezen is een goede manier om de woordenschat te vergroten en sneller teksten te begrijpen. Op school wordt het lezen gestimuleerd door uitleenbibliotheken voor de leerlingen. Maar op de basisschool hebben Surinaamse kinderen toch vaak een achterstand in lezen en tekstbegrip en zij lenen uit de bibliotheek vaak boeken die beneden hun leeftijdsniveau zijn. Het zal waarschijnlijk helpen als onze kinderen eerder dan de schoolleeftijd met (voor)leesboeken in contact gebracht worden.

Het Nederlands is tot op de dag van vandaag de officiële- en schooltaal in Suriname en het ziet er niet naar uit alsof dat spoedig gaat veranderen. Maar ondanks het feit dat wij de 'Grote van Dalen' dagelijks de woordenboekschrik op het lijf jagen met verhaspelde spreekwoorden en die 'tjes en dat'jes die op elkaars plaats zijn gaan zitten, komt het Nederlands op school ons veel beter uit dan het Sranan (het vroegere Negerengels). Er zijn namelijk nog geen miljoen Sranan-sprekers in de wereld en wel 30 miljoen Nederlandssprekenden. Hadden we het Sranan als instructietaal op school, dan zouden we echt alleen maar met en onder elkaar kunnen converseren. Zijn we eventjes door het oog van de naald gekropen; wij mochten geen Nederlands leren, weet u nog?•

COLUMN

CLYDE OVERMAN

Met een cultureel accent

In verband met Keti Koti op 1 juli, heb ik een speciale maaltijd klaargemaakt. En dat was warme vis in tomatensaus. De warme vis heb ik eerst gebakken met trassie, uien en knoflook. Ik heb de tomaten er daarna in gedaan, wat zout erbij gezet en rustig laten sudderen. Iets later vond een geurige Madame Jeanette haar weg in de pot. Voor de finishing touch heb ik drie takjes soepgroenten in de pot versnipperd. Als zij-groente had ik tayerblad, zacht geklopt in fijne boter. Om het compleet te maken was er een pittige tempeh-sambel. Natuurlijk met rijst. En om dat alles door te spoelen stond er een ijskoude djogo op tafel. Aaaai boy. Eeeeh, nu ik eraan denk, ben ik toch iets vergeten: komkommer. In het bovenstaande is mijn viering van de Keti Koti-dag in het Nederlands geschreven, doch slechts de Surinamer kan zich een goed beeld vormen van wat zich heeft afgespeeld. Veel van de Nederlandse woorden die in het stuk staan zullen andere Nederlands-sprekende niet begrijpen. De Nederlandse taal heeft in Suriname een eigen beleving doorgemaakt; het is Nederlands geworden met een cultureel accent. Veel van de gebruikte woorden zijn – zeker als het om eten gaat - geleend van de in Suriname wonende etnische groepen.

Om u een beeld te geven van wat er precies in het bovenstaande stuk staat, zal ik proberen het te beschrijven in algemeen Nederlands.

Keti Koti is in Suriname de benaming van de dag waarop de slavernij is afgeschaft. Dat gebeurde op 1 juli 1863. Keti Koti betekent letterlijk 'verbroken ketenen'. Dit begrip is ingeburgerd in de Surinaamse maatschappij. De warme vis is niets anders dan gerookte vis en dit begrip is letterlijk vertaald vanuit het Sranan. Om de warme vis zijn onbeschrijflijke aroma te geven wordt eerst de trassie gebakken. Trassie is een gefermenteerde garnalenpasta die veel in Surinaams-Javaanse gerechten wordt gebruikt. De geur van de trassie is zeer pene-trant. Voor het woord is er nog geen eenduidige schrijfwijze. We vinden: trassie, trassie of terrasi.

Madame Jeanette is de naam van een minder pittige doch geurige pepersoort, niet weg te

denken uit de Surinaamse keuken. Soepgroente is wat men in Nederland kent als selderie.

Nagenoeg elke Surinaamse maaltijd krijgt zijgroente. Dat betekent een klein beetje groente, niet als substantieel onderdeel van de maaltijd, maar ernaast, aan de zijkant. Uien, knoflook en peper noemen we geen groente, en we zeggen niet groenten, maar groente.

Tayerblad is afkomstig van een tayerplant waarvan de bladeren eetbaar zijn en is te vergelijken met de Nederlandse spinazie, maar met een zachtere smaak. Tayerblad wordt tijdens het koken zacht geklopt tot een brij. Fijne boter is roomboter.

De Surinamer houdt van pittig eten. Ondanks de reeds aanwezige Madame Jeanette komt er bij de maaltijd nog sambel – wij zeggen sambel in plaats van sambal- bekijken. Zowel het woord sambel als het woord tempeh hebben een Javaanse achtergrond. Sambel staat dus voor een zeer pittige saus. Tempeh-sambel is dan een sambel, die gemaakt wordt van gefermenteerde sojabonen. De tempeh sambel heeft een krokante textuur en geeft een pittige kauw aan de hap. Rijst is vanzelfsprekend. In Suriname heb je niet gegeten als je geen rijst gegeten hebt. Met de komkommer die niet aan de maaltijd was toegevoegd, wordt in azijn ingelegde komkommer bedoeld.

En nu pas gaat de Hollander mij goed begrijpen als ik over djogo zal schrijven.

De djogo is een woord uit het Sranan waarmee we een hoeveelheid van 1 liter bedoelen. Alle drank die in één liter-fles aan de man werd gebracht was dus een djogo. Het is niet met zekerheid te zeggen waarom het gebruik van de term djogo tegenwoordig alleen voor bier opgaat, maar als je zegt 'Mag ik een Djogo', krijg je een fles Parbobier van één liter.

Denk er zelf even aan: een pittige maaltijd op een warme dag met een koud biertje?

Aaaai boy, oftewel sjonge, sjonge, sjonge. •

Poëzie

Faya Lobi

Het is de fayalobi die nu bloeit.
Het is de fayalobi die nu staat.
Het is de fayalobi die nimmer faalt,
maar het altijd met succes haalt.

Fajalobi jij bent het die verstaat
dat elke Surinamer moet komen tot de daad.

Mijn kinderen jullie moeten geen verdeeldheid
zaaien, maar zoals deze kleine bloemen die ene
fajalobi vormen zo moeten jullie samen de liefde
zaaien, dan zal ik de Heer met gejuich in mijn
Koninkrijk de oogst binnen halen.

Amen

Angela Grace

VERS

JE GLIJDT WEG
ALS EEN ADELAAR OP DE WIND;
EEN BALLERINA IN ZWEEFVLUCHT;
EEN GRAND JETĒ, VAN T PLATTE VLAK
LAAT JE DE WOORDEN ZWEVEN, ZICH BEGEVEN
IN EEN HOGER FIRMAMENT, LAAT JE ZE
BETEKENIS GEVEN
AAN DE ZIELEDIEPTEN VAN EEN BEWOGEN MENS.

PUWEMA
Y'E GRATI GWE
LEKI WAN AKA NA TAPU WINTI;
WAN DANSIMAN SA E DYOMPO HEY;
WAN GRAND JETĒ, KOMOPO FU A S'SO PAPIRA
Y'E MEK' DEN WORTU FREY, GO NA WAN PRESI
BUN HEY,
PE A DIPI FU LIBISMA SILI Y'E TYAR' KON
NA DOROSEY

POEM,
YOU SLIDES AWAY
AS AN EAGLE UPON THE WIND;
A BALLETDANCER IN HIS FLIGHT; A GRAND JETĒ
FROM THE FLAT SURFACE THE WORDS TAKE
HEIGHT
DWELL IN HIGHER REALMS
GIVING BIRTH TO THE DEPHTS OF THE INNERMAN

Blessed!

Christa Sluisdom

Me schat

Wat kun je doen aan deze situatie
Gecreëerd door boeven
Ze bestelen jou ter plekke met genoeg
Kijk maar in de winkel de prijs van gisteren is
veranderd
De koers op straat, van de bank of omu
Ik begrijp het niet meer. Ook mijn houding is
veranderd
Nu: Wie gaat het betalen?
Hebt u een kaart of contant
Je kunt ook pinnen, aan die kant
Ooo wanneer komt die tijd terug:
Goede morgen mevrouw/ meneer.
Bedankt, tot ziens, tot de volgende keer
Vergeet het die tijd komt nooit meer.

Inke

Taal

Vibraties, klanken, woorden, intonaties,
houding, beweging, oogcontact, praten,
mimieken, gebaren, lezen, verstaan

Interpretatie, vibraties,
Klanken, woorden en intonaties
Houding, beweging en mimiek lezen
Associaties; begrijpen, verstaan

Christa Sluisdom

Harmonie

Het feest van harmonie, vrede.
Overall waar onrust heerst.
God zag het.
De aarde beeft.
Het schudde op z'n grondveste.

Hij de schepper van het heelal, kwam in het vlees, terwijl
de wereld in duizend scherven lag.

De Christus deed baanbrekend werk.
Hij baande zich een weg dwars door alle hebbie heen.
De hemel brak Hij open
De engelen begonnen hem te loven.
Het gans heelal stond minuten lang stil.
Het was Gods wil.
De Christus werd geboren zoals nooit te voren.

Het was een nacht
die men nooit vergeten mag.
Ere zij God in de hoogste hemelen.
Daar troont de Christus.
Vrede op aarde in de mensen een welbehagen.
Amen

Angela Grace

COLUMN

CHRISTA SLUISDOM

What business does English have with Dutch?

Het Engels heeft sinds de Engelsen hier de scepter zwaaiden in de zeventiende eeuw, sterke invloed op ons taalgebruik met name op het Sranan. Het Engels nestelt zich in elk gebied waar het is geweest, waardoor het in veel landen de officiële taal is geworden. Echter, in Suriname niet. De Nederlanders pakten Suriname af van de Engelsen enkele eeuwen geleden, waardoor Suriname het enige Nederlandstalige land is op het vasteland van Zuid-Amerika. Waar dat al niet goed voor is, want zonder deze Germaanse taal in Latijns-Amerika, was Suriname nóg aantrekkelijker geweest voor Spaans-, Portugees- en Engelstalige immigranten, dan het al is. Maar dat Engels, dat is me een hardnekkige en opdringerige taal. Het Sranan is er al sterk door beïnvloed en nu probeert het het Nederlands te verdringen. Het valt, weliswaar met een omtrekkende beweging, langzaam maar zeker via YouTube en andere sociale mediakanalen ons taalcentrum binnen, waar het, het Nederlands van zijn troon tracht te stoten. Zijn er Engelse woorden in uw Nederlandse zinnen? Zo ja, dan bent u slachtoffer van de strategie van het Engels om uw taalcentrum daarboven te confisqueren; te annexeren; in beslag te nemen. 'Nee' zegt u, 'zo een vaart loopt het bij mij niet.' Maar wel bij uw (buur)kinderen en dat is geen assumptie. Telt u eens hoeveel keer ze in één zin 'like' en 'anyhow' en - ik som wat uitspraken op van jongeren - 'only legends will know', 'preach!', 'love yourself', 'I'm an original', 'I'm so done with you', zeggen, alsook ingewikkeldere Engelse zinsconstructies met de juiste uitspraak, waarvan wij in onze jeugd niet droomden. En dan is er dat buurjongetje van zes

jaar dat het alfabet in het Nederlands niet meer kende, omdat hij zich alleen de Engelse variant (excuses voor het scheldwoord) kon herinneren vanwege 'Dora's alphabet'. Niet onze Surinaamse Dora natuurlijk, want die praat keurig Nederlands en Engels, apart van elkaar. En daar zit nu juist het probleem. Velen van onze jongeren praten even vlot Engels als Nederlands, maar dat klopt toch niet helemaal. Het lijkt er meer op dat ze redelijk tot vlot Engels en een verengelt Nederlands praten waarbij ze de Nederlandse versie van bepaalde Engelse woorden die zij gebruiken, niet meer kennen. Zelfs de overheid gaat mee in de verengelsing van het Nederlands, want in toespraken van hooggeplaatsten worden vaak Engelse begrippen gebruikt, terwijl daar hele degelijke Nederlandse woorden voor bestaan. Ook persberichten zitten vaak vol met Engelse termen. Als je ze allemaal eruit zou halen, weet je soms niet eens meer waar het stuk over gaat. Ik noem er een paar: 'mindset', 'statement', 'global', 'awareness', 'case', 'hard skills', 'soft skills', 'value', 'image', 'mix' en zo kunnen we doorgaan. Het punt is dat we de invloed van het Engels op het Nederlands of van welke andere taal dan ook, niet kunnen tegenhouden, omdat assimilatie van talen altijd zijn beloop heeft gehad. Wat wel kan, is bewust aan taalbehoud doen en er beleid voor maken. Want het kan niet de bedoeling zijn dat de taal die wij in de achter ons liggende eeuwen als moeder- of tweede taal hebben aangenomen, dat die een mengelmoes wordt van Engels en Nederlands; een pidgintaal, die wij enkel onder elkaar zullen kunnen praten en verstaan.*

CHRIS POLANEN DE SCHRIJVENDE DIERENARTS

DOOR: CHRISTA SLUISDOM | BEELD: WIKIPEDIA

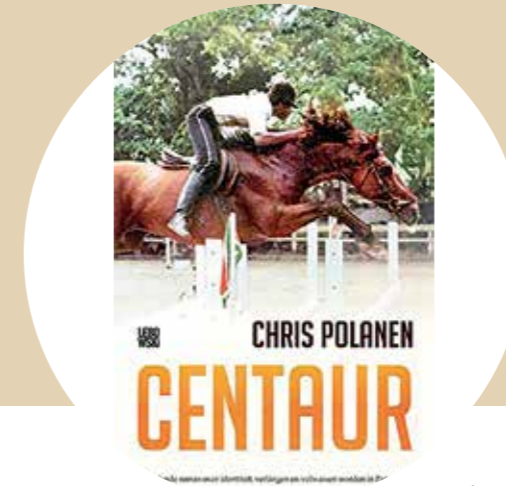
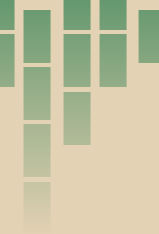
Centaur is de tweede roman die schrijver Chris Polanen heeft uitgebracht. Het is nooit Polanens hartsverlangen geweest schrijver te worden. Van kleins af aan wilde hij dierenarts worden, omdat hij altijd heel graag dieren verzorgde. Hij werd dierenarts, waarmee zijn jongensdroom werd vervuld. Hij woonde in zijn jeugd beurtelings in Nederland en in Suriname waar hij eigenlijk had willen blijven wonen. Maar de Anton de Kom universiteit waar hij studeerde, sloot de deuren in 1983 na de decembermoorden en Chris vertrok toen maar weer naar Nederland waar hij is blijven wonen op een kort Surinaams avontuur na. Kort, omdat zijn vrouw niet tegen het klimaat en het leven hier kon. Polanen heeft een groot deel van zijn leven erge heimwee gehad naar Suriname; een vreemd verlangen naar zijn wortels dat zich niet liet verdringen door de ongetwijfeld goede dingen in zijn leven. Als kind woonde Polanen in Nederland met zijn moeder en zijn vader woonde in Suriname. Hij kende zijn vader alleen van diens vakanties in Nederland en van de vakanties die hij met zijn moeder in Suriname doorbracht. Zijn vader stierf toen hij zeven jaar oud was. Hij verongelukte toen hij een vriend een lift gaf naar het vliegveld. Polanen was nog te jong om zich veel van de ontmoetingen

met zijn vader te kunnen herinneren. Zou die verschrikkelijke heimwee naar Suriname komen omdat de nabijheid van zijn wortels iets van het gemis van zijn vader konden goedmaken?

Polanen begon dagelijks te zwemmen als afleiding voor het constante gevoel naar huis te willen en dat niet te kunnen. Hij begon ook aan zijn eerste roman, *Waterjager*, die uitkwam in 2017. Op een dag merkte hij dat het loodzware en constant hunkerende verlangen naar huis weg was. Kwam het door het schrijven of door het zwemmen? Het zwemmen bracht door de lichamelijke inspanning, geestelijke ontspanning en het schrijven van *Waterjager*, bracht confrontatie met de pijn van het verleden met zich mee, waardoor hij los kon laten. De bijkomende voordelen van zijn 'therapie' waren een (nog) betere lichamelijke conditie, en Polanen ontwikkelde zich van schrijver van korte verhalen en columns tot romanschrijver van snel uitverkochte boeken.

Vreemd is het niet dat het schrijven van *Waterjager* therapeutisch heeft gewerkt; het verhaal is nogal autobiografisch, en in *Centaur* gaat hij een stap verder. Hier beschrijft een tijd met zijn vader die hij in werkelijkheid niet heeft gehad. Maar wat is werkelijkheid? Het is de rust die hij door het eigen therapeutisch handelen in zijn geest heeft gebracht die daardoor zijn realiteit is geworden.

Chris Polanens schrijverscarrière begon niet plotseling met *Waterjager* in 2017, hoewel dat wel

zijn eerste roman is en zijn doorbraak als romanschrijver. Polanen schreef eerder korte verhalen en columns die opgenomen zijn in de bloemlezing: *Afrolit*. In 2001 en 2006 was hij één van de winnaars van de Kwakoe literatuurprijs. Chris Polanen is een telg uit de bekende Surinaamse dominee-familie Polanen. Het schrijven heeft Polanen ook niet van een vreemde, want zijn vader, de flamboyante, te vroeg overleden Pieter Polanen, schreef diepgaande en rake gedichten.

We nemen een kijkje in Waterjager en Centaur:

Waterjager gaat over de broers Jean Christoph en Joshua die in verschillende werelden opgroeiden. Joshua is arts, komt uit het georganiseerde Nederland naar Suriname om zijn broer en vaderland, waarvan de hoofdstad onder water staat, te bezoeken. Jean Christoph (JC) woont in het binnenland van Suriname waar het leven een uitdaging is met Braziliaanse goudzoekers en meisjes van plezier. Eén van de vrouwen droomde van JC in haar geboorteland en zag altijd water om hem heen. Zij noemde de held van haar dromen, haar *Waterjager*. In deze letterlijke en overdrachtelijke 'jungle' voelt JC zich als een vis in het water en gedraagt zich als een echte boss

die zijn lotgenoten onderdrukt. Maar zoals altijd heb je 'baas boven baas' en JC ontmoet 'zijn' baas, een nietsontziende moordenaar, die hem letterlijk een kopje kleiner maakt.

Centaur is het verhaal van de twintigjarige Gili die als student naar Nederland wil om voor dierenarts te studeren. Hij hoopt aan het geld hiervoor te komen door een springwedstrijd te winnen op Norbert, de oude dekhengst van Roy, een dierenarts. Gili kan de gedachten en gevoelens van paarden lezen en is als het ware één met zijn paard zoals de mythische *Centaur* die een paardenlichaam heeft met een menselijke romp en hoofd. Gili's vader Pieter, is een elite playboy-politicus die gescheiden is van Gili's moeder en kinderen heeft bij verschillende vrouwen. Hij wordt gevangengezet wegens een bomaanslag op Baas, de militaire dictator. Gili bezoekt zijn vader in de gevangenis en leert hem hierdoor beter kennen. Vlak voor de wedstrijd wordt Gili's vader in de gevangenis neergestoken. Als de wedstrijd begint, ligt hij in kritieke toestand in het ziekenhuis. Dan is er Shane, die vroeger een topspringruiter was, maar een junkie is geworden en staljongen in de manege is.

ADVERTENTIE

YOUNG PROFESSIONALS CAFE

ADVERTENTIE

BIJ ONS BENT U TERECHT VOOR:

- DATA ENTRY
- KALENDERMANAGEMENT
- EMAILMANAGEMENT
- HET SCHRIJVEN VAN PROJECTPLANNEN, ETCETERA

Voor meer informatie over onze diensten kunt u ons contacteren via:
<https://www.sharvio.com>
 Email: info@sharvio.com
 Mobiel: 097-8515134

Facebook: @sharvio.com

NEDERLANDS

EEN CRUCIALE FACTOR IN DE JOURNALISTIEK

DOOR: LISANNE WARIDJAN | BEELD: COLLECTIE CAIRO EN BOËTIUS

Nederlands speelt een belangrijke rol in een aantal aspecten, maar wat is de rol van het Nederlands in de Surinaamse journalistiek?

Om daarachter te komen, interviewden wij Carla Boëtius en Ivan Cairo. Twee welbekende en zeer ervaren journalisten uit de Surinaamse samenleving. Samen hebben ze meer dan zestig jaar ervaring in de industrie.

Carla Boëtius

Ivan Cairo

Carla Boëtius sierde onze televisieschermen vroeger vaak en was nooit bang haar vragen te stellen. Behalve dat zij een van de bekendste journalisten in Suriname is, is zij moeder en oma. "Ik heb drie prachtige meiden en drie prachtige kleinzonen." Helaas, de 59-jarige verloor haar man twee jaar geleden. Alhoewel Boëtius nu al meer dan 35 jaar in de mediasector zit, was dat niet altijd haar droom geweest. "Als kind wilde ik altijd onderwijzeres worden. Op de lagere school werd ik vaker door de leerkracht gevraagd om op de klas te letten." Dat carrièrepad heeft ze inderdaad ook gevolgd. Op het IOL heeft ze haar LO-akte Engels gehaald, maar geen pedagogisch getuigschrift, waardoor ze in het onderwijs terecht kwam als deeltijdsleerkracht. Boëtius stapte uit het onderwijs en werkte vervolgens bij Radio Boskopu, waar ze een paar jaar de leiding over had. Daarna heeft ze bij het Nationaal Aidsprogramma gewerkt onder dokter Ruben Del Prado. Later werkte Boëtius bij ABC onder leiding van Johnny Kamperveen, nu wijlen. Tenslotte belandde Boëtius bij ATV, waar ze al 25 jaar zit en dit laatste jaar heeft zij de leiding van het station. "Benoeming van manager bij ATV na heel veel jaren als coördinator van de nieuwsdienst was een heel mooie mijlpaal in mijn leven. Volgend jaar zal er een opvolging zijn, dan word ik zestig, maar ik zal me dan wel bezighouden met producties." In het onderwijs liep Boëtius tegen veel uitdagingen aan. Ze vond dat de focus niet echt op het kind was, maar meer op het

curriculum. "Toen ik in de media stapte, werd dat mijn passie en dat is nog steeds mijn passie", vertelt de journalist. "Het bevalt me nog steeds. Soms vind ik het jammer dat ik in het management zit, want dan ben ik niet meer zo vaak in het veld en dat mis ik." Boëtius is sinds 2017 de voorzitter van de SVJ (Surinaamse Vereniging van Journalisten). De SVJ telt nu dertien actieve leden. Opkomen voor de belangen van de leden en richting geven aan het geheel zijn enkele van haar verantwoordelijkheden. Daarnaast waakt de SVJ ook voor persvrijheid. "We zorgen ervoor dat de democratie altijd hooggehouden wordt. Journalisten moeten vrij hun mening kunnen uiten, wat ze niet moeten doen, is gaan schelden of betichten." De vereniging heeft te kampen met een heleboel uitdagingen, geeft ze aan. Boëtius: "Er zijn journalisten en mediawerkers die belangstelling hebben om lid te worden, maar omdat we nog niet fysiek bij elkaar komen, konden we ze nog niet accommoderen; daar moet nu aan gewerkt worden. Al is het een meeting via Zoom, dan kunnen de mensen die een beetje zitten te springen, lid worden." Volgens Boëtius zitten heel wat leden in de opbouwfase van hun leven. "Dan heb je eigenlijk andere prioriteiten en dan blijkt dat SVJ niet altijd een van die prioriteiten was, waardoor je een beetje teruggang had in de participatie en de vergaderingen." De voorzitter geeft aan dat er nieuwe verkiezingen gehouden moeten worden. "Als er kandidaten zijn die de leiding willen overnemen, dan komt er een bestuursverkiezing. Zo niet dan gaan we met zijn allen weer nieuw leven erin blazen." "Waar ik van houd is lekker kritisch blijven en alles volgen. Zaken aan de kaak stellen op een kritische en oprechte manier." Een journalist moet altijd hoor en wederhoor toepassen, dat houdt Boëtius echt hoog. "Als ik geen wederhoor kan toepassen, ga ik dat artikel aanhouden." Zij is van mening dat journalisten gevoel moeten hebben voor het beroep. "Je moet ermee gaan slapen en opstaan, je moet altijd on top zijn van het nieuws. Je moet die drive hebben, als je dat niet hebt, dan ga je oppervlakkig blijven en geen

diepe vragen stellen." Boëtius vond het altijd een leuke uitdaging om presidenten te interviewen, maar ook gewoon de man van de straat. De prettige dingen zijn de mensen die je ontmoet en de landen waar je naar toe mag gaan. "Een van de slechte ervaringen was toen vicepresident Sardjoe mij live tijdens de uitzending de rug toekeerde. Dan moet je even tot tien tellen, maar dan blijf je professioneel en ga je ermee om." Later is het ook rechtgetrokken hoor, verduidelijkt ze. "Een journalist moet geen dubbele agenda hebben en ik ben echt een van de journalisten, die nooit een dubbele noch een politieke agenda heeft", stelt Boëtius. "Ik ben een journalist in hart en nieren, dat is iemand die op zoek gaat naar de waarheid en feiten."

Ivan Cairo

Ivan Cairo (53) is naast senior journalist bij de Ware tijd, alleenstaande vader van een dochter van elf jaar. "Ik ben begonnen als journalist in oktober 1995 bij avondblad *De West*. Daar heb ik zes jaar gewerkt en sinds 2002 werk ik voor *de Ware tijd*", vertelt de al 26 jaar ervaren journalist. Verder schrijft hij ook voor een paar internationale en regionale mediabedrijven. Het was volgens Cairo niet de bedoeling in deze sector te werken. "Als kind wilde ik advocaat of radio-omroeper worden, maar uiteindelijk ben ik beland bij de krant", zegt hij. Er werd hem gevraagd of hij wilde solliciteren bij *De West*. Cairo deed dat en werd aangenomen. "Ik heb *on the job*

het vak geleerd. Ik ben niet naar een journalistenschool gegaan. Via zelfstudie, workshops in Suriname en conferenties in het buitenland heb ik het vak onder de knie gekregen." Nabestaanden van slachtoffers van tragische gebeurtenissen interviewen is voor niemand een leuke taak, ook voor Cairo niet, maar voor de rest vindt hij het wel een spannend en leuk beroep. Een van de hoogtepunten in zijn carrière is de deelname aan de milieu summit van de VN die gehouden werd in Mexico en werkbezoeken aan China en Taiwan in 2007. Cairo heeft een heleboel mensen geïnterviewd in de loop der jaren. Een van de opmerkelijke mensen die hij mocht interviewen is de toenmalige president van Guyana, Bharrat Jagdeo. Cairo over zijn toekomst: "Ik begin al de leeftijd te bereiken waar ik over een paar jaar op papier met pensioen zou moeten gaan, maar als we dat punt hebben bereikt, zullen we zien of we doorgaan of niet. In de journalistiek heb je geen grens qua leeftijd, dus je gaat bijna nooit met pensioen. Tenzij je dat zelf bepaalt. Zolang de geest nog wil en de geest nog kan, dan ben je eigenlijk voor altijd journalist", stelt Cairo.

Nederlands in de journalistiek

Boëtius vindt dat er heel veel ruimte voor verbetering is wat betreft het niveau van het Nederlands in de journalistiek. Cairo deelt die mening: "Het Nederlands niveau van de doorsnee journalist laat nog te wensen over. Bij het schrijven valt het niet echt op, omdat dat wordt opgevangen door de redacties. Je merkt het vooral bij het praten dat het Nederlands beter kan. Ik denk dat het ook misschien komt, omdat men niet veel leest. Lezen is iets dat je taalvaardigheid zeker opkrikt. Ik denk dat we daaraan nog veel werk hebben." Nederlands is de voertaal in Suriname en zal de hoofdtaal blijven van de journalistiek. "Ik hoop dat mensen die de komende tijd in de journalistiek stappen, meer aandacht schenken aan de taalvaardigheid. Niet alleen om interessantere verslagen te kunnen maken, maar ook om hun taalbeheersing te bevorderen." Dit kan volgens hem bereikt worden door meer verschillende boeken te lezen, zodat je andere genres oppakt die je kan verwerken in je teksten. Boëtius ziet het niveau in de toekomst op dezelfde plaats of misschien zelfs een beetje hoger. "Daarom pleit ik ervoor dat de taal

goed in de gaten gehouden wordt. Er is een eenjarige journalistieke opleiding, waar er geen Nederlands wordt gedoceerd. Eigenlijk moet dat er zijn, want dat is de basis van journalistiek." Boëtius pleit ervoor dat alle opleidingen die een beetje te maken hebben met de journalistiek het Nederlands als prioriteit nummer 1 zetten. "Ik vind dat dat echt de solide basis is van de journalist." Een journalist moet in woord en schrift goed zijn. "Mediahuizen hebben eindredacteuren die daar goed op moeten letten. Ik vind dat bij alle mediahuizen neerlandici of iemand die heel goed is in de Nederlandse taal daar de eindredactie moet doen, waardoor je dan goede eindverslagen krijgt wat betreft de taal." Nederlands heeft volgens Boëtius een hele grote rol in de journalistiek. Het Nederlands is nodig om goede interviews te kunnen doen en goede verslagen te maken. "Veel mensen onderschatten dat, maar het is heel belangrijk hoor", benadrukt ze. "Journalisten moeten meer lezen en onderzoek doen, en daar hebben we weer als basis de taal", besluit Boëtius.

SPREEKWOORDEN

BETER EEN GROENE TOEKOMST ...

IN SURINAME

DOOR: SHANNA VASILDA | BEELD: COLLECTIE NEIJHORST & GOOGLE

Surinamers zijn creatievelingen, ook, of misschien vooral waar het de Nederlandse taal betreft. Als voorbeeld noemen we het spreekwoord dat we ooit heel toepasselijk hoorden gebruiken: 'En toen was het een lijden en een last'. Het oorspronkelijke spreekwoord is 'Toen was Leiden in last' en dateert uit de tachtigjarige oorlog in de Nederlanden, toen de stad Leiden niet had gerekend op een bezetting door de Spaanse overheerser, en eigenlijk niet voldoende voorraden had opgeslagen om de bezettingsperiode goed door te komen: Leiden was in last, in nood. Het betekent dus: toen was er een serieus probleem. Maar het spreekwoord 'Toen was het een lijden en een last' past natuurlijk heel goed in een betekenis van: het was misère op ellende, of toen begon de ellende pas goed. We zullen nooit weten of de spreker van dit Surinaams-Nederlandse spreekwoord bewust of onbewust het oorspronkelijke heeft 'verbasterd'. Wat we wel weten, is dat Surinamers al eeuwenlang creatief met taal omgaan: odo's spelen al eeuwenlang een vitale rol in ons lokaal taalgebruik. Julian Neijhorst weet daar alles over.

Julian Neijhorst

In 2002 bracht hij 'Bigisma taki' uit, een boek waarvan ondertussen zes drukken zijn verschenen, met uitleg over de herkomst en betekenissen van meer dan 3300 verschillende Surinaamse odo's en uitdrukkingen. Over een eventuele vervolgdruk zegt Neijhorst: "Ik wil graag een zevende druk uitbrengen. De zesde druk is inmiddels uitverkocht en er is meer dan genoeg content voor een volgende."

Het spreekwoorden-gebeuren van Suriname brengt ons terug naar de slavertijd waar we odo's tegenkomen die waren meegenomen uit Afrika, "maar er zijn ook spreekwoorden die wij hebben overgenomen van Nederland", vult Neijhorst aan.

"Voorbeelden zijn 'De een zijn dood is de ander zijn brood' of 'Door het oog van een naald kruipen', deze spreekwoorden worden in hun vertaling vaak gebruikt door Surinamers: 'Wan man dede, na tra man brede', en: 'Yu psa na (ini) wan nai-olo'.

Een odo is morfologisch (= qua vorm) flexibeler dan een Europees spreekwoord; de werkwoordstijd of de persoonsvorm kan je bijvoorbeeld veranderen, maar dat mag volgens Neijhorst niet bij de Nederlandse spreekwoorden.

Sommige spreekwoorden zijn in Suriname zelf ontstaan, zoals 'Tangi fu bun na kodya', dat als betekenis heeft 'Ondank is 's werelds loon'. Veel odo's hebben een connectie met angisa's. "Vooral na de slavernij was bij de Creoolse vrouwen het verzamelen van angisa's een grote hobby. Die angisa's kregen namen, waarbij bestaande of zelfgemaakte odo's werden gebruikt. De odo die bij desbetreffende angisa hoorde was niet duidelijk te zien aan de angisa zelf. Je ziet gewoon patronen of kleuren, maar toch weten de mensen wat het betekent; het is een soort codetaal", zegt Neijhorst.

Ook andere talen hebben invloed gehad op de huidige spreekwoorden en gezegden. In de jaren 30 waren er veel Fransen in Suriname. Wellicht is toen het gezegde ontstaan: 'Dati n'e tyar' moesje gwa Parijs', omdat er Fransen waren die eigenlijk op doorreis naar Frankrijk (Parijs) waren, maar vanwege geldgebrek of andere redenen hier waren gestrand. "Iedereen kent dat gezegde toch? Maar het is fout! Het is eigenlijk 'Dat' n'e tyar' musyu gwa Parijs'. In al die jaren is musyu (monsieur) namelijk verbasterd tot moesje. Toen ik het voor het eerst zag staan dacht ik dat men het fout had opgeschreven, maar later begreep ik dat wij het onbewust hebben veranderd", vertelt Neijhorst.

Veranderd, of aangepast aan typisch Surinaamse begrippen als moesje: we zijn weer terug bij aanpassing, verbastering, of zelfproductie van Nederlandstalige spreekwoorden in Suriname. Tongo is Taal schreef een 'Maak je eigen spreekwoord'-contest uit. Deelnemers mochten nieuwe spreekwoorden bedenken of bekende spreekwoorden aanpassen. We rekenden erop dat Surinaamse sprekers nog net zo creatief en flexibel zijn als tijdens de slavernij. En dat blijkt te kloppen!

We hebben wel behoorlijk onderzoek moeten doen naar de spreekwoorden die we binnenkregen, want sommige leken te perfect om zelf verzonden te zijn! Maar we zijn eruit en hebben een winnaar. Die krijgt een Vaco-cadeaubon van Srd.500,-.

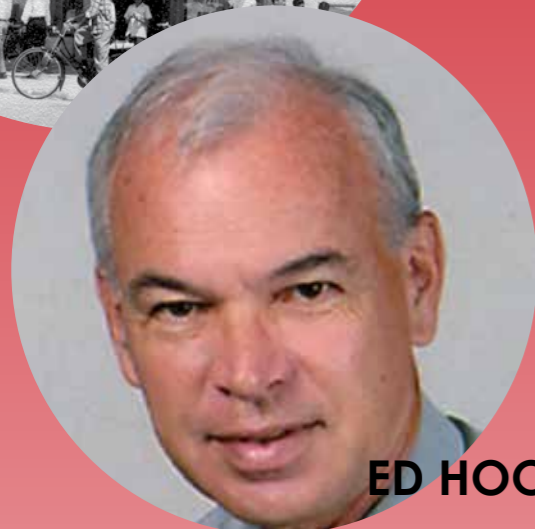
Het winnende spreekwoord is geworden:
Beter een groene toekomst dan een gouden graf.
De winnares: **Daniëlle Hew A Kee.**
Gefeliciteerd!

De uitleg: Het is beter te werken aan een mooie toekomst, waarin groen staat voor gezondheid, natuur, leven, dan slechts rijkdommen na te jagen die jou stress bezorgen waardoor je te vroeg in je graf komt te liggen, waarin goud staat voor een dure kist en een heleboel luxe rondom je begrafenis en een graf voor de dood.
Het jury-oordeel: Met dit spreekwoord wordt waarde gegeven aan het leven in plaats van waardering bij de dood. Het is zeer positief en vertoont een mooie beeld-object verhouding.

Voor Tongo is Taal interviewden wij Eduard (Ed) Hoogenboom, de man die jaren eigenaar is geweest van onze oudste boekhandel, Vaco. Hij vond in zijn nog steeds zeer drukke schema tijd om antwoord te geven op onze vragen, die wij, vanwege de COVID-pandemie via e-mail naar hem opstuurden.

BEELD:
COLLECTIE HOOGENBOOM

ED HOOGENBOOM

‘Ik ben geboren tussen koeien en landbouwers, niet tussen de boeken’

Wat las Ed eigenlijk in zijn jeugd? "Tijdens mijn schooltijd was *Sans famille*, van Hector Malot, mijn favoriete boek. Niet alleen om het verhaal, maar ook vanwege de taal die ik prachtig vond. Als kleine jongen toog ik met regelmaat naar de 'bieb' in een majestueus pand aan de Oude Delft. En ik verslond de kranten, hetgeen weleens tot wat fricties met mijn vader leidde die geen krant las."

Laten we nou altijd gedacht hebben dat hij tussen de boeken geboren was. "Nee, ik ben in een arbeidersgezin geboren in 1945, op *boiti*, tussen Delft en Rotterdam. Tussen de koeien en de landbouwers, niet tussen de boeken. Ik werkte op vrije momenten bij een boer, waar ik leerde tractor rijden, koeien melken, hooien en - heel bijzonder - de eerste kneepjes van de fotografie. Mijn enthousiasme voor mijn nieuwe hobby was zo groot dat ik toelatingsexamen deed voor de Fotovakschool en daarna mijn mulo liet voor wat het was. Ik heb nog tientallen boeken uit die fotografie-tijd, naast mijn collectie over architectuur, toen vooral *Le Corbusier* mijn grote belangstelling had. Daarnaast was er ruimte voor boeken zoals *De Engelandvaarders*, van K. Norel, over het actieve verzet in de oorlogsjaren. Een heel speciaal boek uit mijn vroegere tijden is *Liefde op Staatsbevel* van Will Berthold, een verhaal over de Duitse Levensbrontehuizen, waar raszuivere mannen bij raszuivere vrouwen kinderen moesten verwekken als

waarborg voor het voortbestaan van Hitlers rijk. Een weezinwekkende filosofie." Wat las hij nog meer in zijn jongelingsjaren? "Mijn jonge ondernemingszin gaf me steeds minder ruimte om boeken buiten mijn directe belangstellingsgebieden op te pakken. Op mijn 18^e verhuisde ik voor een prachtbaan bij een kleurenvaklaboratorium naar Zuid-Duitsland, wat leidde tot dienstplichtuitstel. Maar ik vroeg vanuit Duitsland of ik naar Suriname mocht, en dat mocht. Zo belandde ik begin 1966 in Paramaribo. Drie maanden na mijn demobilisatie in Nederland keerde ik terug naar mijn jeugdliefde in Paramaribo. Daar begon ik het kleuren-speciaalbedrijf PROLASCO."

Op de vraag hoe en wanneer Vaco 'geboren' werd, legt Hoogenboom uit: "In Trinidad & Tobago en de Antillen had ik in 1972 een uitgebreid dealernetwerk opgezet voor onze foto-finishing-export. Rond 1974 richtte ik samen met de educatieve uitgeverij Samsom op Curaçao een dochterbedrijf op en ons beider belangen werden daarin ondergebracht. Enkele jaren daarna nam ik hun aandelen over en het bedrijf transformeerde steeds meer richting kantoorboekhandel. Ik was daarom zeer geïnteresseerd toen de gebroeders Varekamp hun kantoor annex boekhandel in Paramaribo wilden verkopen. En wel vóór 25 november 1975, omdat ze een herhaling vreesden van wat hen in Indonesië was overkomen.

In Indonesië hadden ze een florerend boeken- en krantenbedrijf geëxploiteerd, onder de naam Varekamp & Co. Kort na de Indonesische onafhankelijkheid werd alles door Indonesië geannexeerd en moesten zij terug naar Nederland. In 1952 besloot Paul een boekhandel en drukkerij in Paramaribo op te zetten, terwijl Anton in Nederland bleef waar hij zich bezighield met de leveringen. Na mijn overname van Varekamp & Co in 1975 werd de naam veranderd in VACO N.V. Kort daarna onderging het bedrijf een grote renovatie en structuurverandering. De boekhandel werd uitgebreid nadat schoolboeken een kleiner aandeel gingen innemen vanwege boekenhuur bij de overheid, en de (licht)drukkerij werd gemoderniseerd naar offset-drukkerij."

Groei en tegenslag

"In de jaren 1973-'75 leidden politieke tegenstellingen over de onafhankelijkheid tot een grote exodus. Maar de middenklasse wist zich goed staande te houden en floreerde in de jaren na 1975 met als gevolg een groeiende belangstelling voor lezen. Vooral boeken over Suriname namen in die jaren een enorme vlucht. De eerste grote tegenslag was de 'revolutie' van 25 februari 1980. Het was het begin van een tweede exodus die nu juist meer effect had op de middenklasse. Daarna kwamen de decembermoorden van 1982. Het leidde tot complete teloorgang van de boekensector. Tot twee keer toe werden grote delen van de boekhandel afgeschut tot er nog maar twee tafels met wat oude boekenresten overbleven: er was geen geld voor import. Midden jaren '90 was er in de boekhandel weer sprake van groei."

Wat las Hoogenboom in die periode? "*Albert Helman* had al jaren mijn leesbelangstelling, begonnen met zijn *Stille Plantage*, maar ook tal van andere lokale schrijvers kwamen op mijn lijst van gelezen werken. *Robin Raveles* (Dobru) had een speciaal plaatsje bij

me. We gaven zelfs een boekje van hem uit: *Abango*. In die jaren groeide mijn belangstelling voor historische werken uit en over Suriname. Om te hebben, maar ook om te lezen! Ik deed zelfs jarenlang historisch onderzoek in Vlaamse archieven naar de schrijver Pierre Jacques Benoit en wist de hand te leggen op boeken van hem over Suriname die volstrekt onbekend zijn. Het bundelen van die informatie voor een nieuwe uitgave van zijn *Voyage à Surinam* (1839) ligt nog steeds in het verschiep."

Op Hoogenbooms nachtkastje liggen nooit boeken. Die liggen naast zijn stoel, vertelt hij, waar hij tot de kleinste uurtjes zit te lezen. "Maar terwijl mijn *nog te lezen* stapel boeken aanzwelt, lees ik helaas steeds minder. Mijn laatste grote werk was *Congo*, van David van Reybrouck; een sublieme, zeer gedetailleerde verhaallijn over het land dat ooit persoonlijk bezit was van de Belgische koning Leopold. Vlaamse schrijvers hebben een bijzondere gave voor taalzuiverheid die ik erg waardeer. Op mijn leesstapel ligt ook weer het boekje van de Vlaamse *Joke van Leeuwen*, *Waarom een buitenboordmotor eenzaam is*, een heel aansprekend boekje over taal, dat in 2005 aan de orde was op het taalcongres dat toen in Paramaribo gehouden werd. Een heel bijzonder werkje voor taal ter lering."

Sinds 13 juli 2016 heeft Vaco een nieuwe eigenaar lezen we; de heer Saratkumar Krishnasing. "Toen het tijd werd om mijn bedrijvengroep af te slanken, besloot ik in 2016 om uiteindelijk ook VACO van de hand te doen. Maar ik behield de uitgeverij, voornamelijk omdat mijn dochter, die in dat vakgebied in Amsterdam was afgestudeerd, daar in mijn voetsporen was getreden. Het is pijnlijk dat een herhaling van het politieke wanbeleid uit het recente verleden ook nu weer zorgt voor een enorme kennisexodus. Met daarbovenop nog eens het Covid-gebeuren. We kunnen niet anders dan hopen dat deze laatste echte boekhandel in Suriname ook dit weet te overleven zoals dat ook in de jaren '80 en '90 lukte."•

PANDEMIE BRENGT SCHRIJVERSVAKSCHOOL VEEL GOEDS

DOOR: RUTH SAN A JONG | BEELD: WEBSITE SCHRIJVERSVAKSCHOOL

Vreemd genoeg heeft de COVID-pandemie de Schrijversvakschool wel goeds gebracht. Bij de Schrijversvakschool moet je naast het geven van schrijflessen in creatief schrijven ontzettend creatief omgaan met het beleid. De school bestaat in oktober 2021 dertien jaar en hoewel wij nog bestaan, kan ik aangeven dat wij soms vaak met de handen in het haar zitten en ons afvragen: hoe verder? Woordkunst verkopen is niet makkelijk in een slechte economie. Met woordkunst bedoel ik literaire diensten en producten. Vooral nog bij menig Surinamer die het moeilijk heeft met overleven.

De start van de Schrijversvakschool werd volledig ondersteund door de Nederlandse overheid. Wie iets groots en duurzaam wil doen, heeft kapitaal nodig. De ondersteuning die wij kregen bij de oprichting en de vier jaren daarna waren bedoeld om ons zelfredzaam te maken. Vakdocenten uit Nederland, Suriname en België werden jaarlijks uitgenodigd om gastcolleges te verzorgen in specifieke genres. Het is ons niet gelukt ons eigen docentenkorps te vergroten. Creatieve inzichten en didactische werkmethoden bij het schrijven moeten hun positie nog 'veroveren'. Wij gaan gewoon door.

In 2012 kwam er een aanvulling in ons aanbod van trainingen; het schrijven van non-fictieteksten. De vraag hiernaar kwam voornamelijk uit het bedrijfsleven, ngo's en overheidsinstanties. De reden toen was dat de doorsnee schriftelijke vaardigheid middelmatig en oubollig was en met Creatief Schrijven konden wij enige verandering brengen in de schrijfwijze. Vakjargon en ambtelijke taal worden nog gebezigd in vooral organisaties die ik eerder noemde. Het gevolg is dat jij je doelgroep op die manier voorbijschiet. Met onze didactische werkvormen hebben wij bewezen dat je veel duidelijker en effectiever je doelgroepen kan bereiken door heldere teksten te produceren. Men blijft ons uitnodigen om lessen te verzorgen. Sinds 2012 zijn trainingen in Effectief Schrijven en Essay writing onze grootste inkomstenbron en daar zijn wij trots op.

Toen de pandemie in 2020 begon, waren wij in eerste instantie huiverig over de voortgang van onze diensten. Hoe zouden wij verder gaan als alle kantoren en scholen in lock-down waren? Wij maakten sowieso al op kleinschalig niveau gebruik van de virtuele en digitale mogelijkheden. Na een onderbreking van twee maanden van een cursus aan een bedrijf, besloten wij een jaarabonnement op de applicatie Zoom te nemen. Alles kon doorgaan. Het abonnement is geen goedkope investering, maar spijt hebben wij niet.

Ruth San A Jong

Wij kunnen 99 mensen tegelijk accommoderen, webinars organiseren, feedback geven op tekst die via het scherm te zien is en elkaar horen en zien. Wie heeft een fysieke locatie nog nodig, zou je kunnen denken. Het enige nadeel is dat je niet over de schouders heen kan kijken op wat in een schrift of op een blaadje is geschreven. De traditionele klas heeft plaatsgemaakt voor de virtuele 'room'. Behalve individuele begeleiding (one-on-one) zijn groepstrainingen ook mogelijk, zonder dat de cursist zijn of haar huis verlaat. Wat wil een mens nog meer?

Een succes dat absoluut vermeld mag worden, is de uitgave van het boek *Alakondre verhalen uit de wereld van Soei Len* van onze jongste studente Shantanu Soei Len Tjon die bij de Schrijversvakschool anderhalf jaar in training zat. Omdat zij niet wilde stoppen met de schrijflessen, daagden wij haar uit om een boek van tenminste twintig verhalen te schrijven. Het zijn er uiteindelijk zeventien geworden. Eind augustus zal het boek te verkrijgen zijn in de boekhandel. Behalve een paperback wordt dit boek ook in e-boek-formaat uitgegeven. Met de crowdfunding was het mogelijk deze publicatie uit te geven. Hoewel de Schrijversvakschool geen uitgeverij is, wilden wij dit boek wel uitgeven, omdat het de moeite waard is jong schrijftalent te stimuleren.

In het eerste kwartaal van 2021 doneerden *Hellen Gill and Friends* aan tien kansarme kinderen een serie schrijflessen. Kinderen konden via hun mobiel meedoen aan schrijflessen. Hoogstwaarschijnlijk wordt in de vakantie weer een training speciaal voor kinderen georganiseerd. Wij hebben vaker schrijftrainingen verzorgd aan kinderen, maar dat was allemaal op locatie. De virtuele beleving is anders, maar wel een realiteit die de Schrijversvakschool hartelijk omarmt.

Lees de
Parbode
SURINAAMS MAGAZINE
online!

www.parbode.com/abonneren
☎ 597 473922 📱 597 7110669 ✉ parbode@gmail.com

DIRECTIONAL DESIGN & PRINT

HET BESTE ADRES VOOR:

- HET ONTWERPEN VAN GRAFISCHE IDEEËN, LOGO'S EN MODELLEN.
- HET BEDRUKKEN VAN TEKSTEN EN FIGUREN OP KLEDING IN VERSCHILLENDE GROOTTE.
- HET BEDRUKKEN VAN TEKSTEN EN FIGUREN IN VERSCHILLENDE KLEUREN VAN A7 TOT A2 FORMAAT.
- HET MAKEN VAN STICKERS IN VERSCHILLENDE FORMATEN VOOR AUTO'S, GLAZEN OBJECTEN, MUREN, ENZ.
- EN MEER.

📍 CARIBBIANWEG 310

📞 +597 8860181

🌐 DIRECTIONALDESIGN.COM

✉️ INFO@DIRECTIONALDESIGN.COM

KINGNONI (KRACHTIGE ONTOGIFTER)

- > Erectieproblemen.
- > Bloeddruk.
- > Suiker.
- > Sikkel cellen.
- > Obstipatie.
- > Verlamming verschijnsel.
- > Zenuw aandoeningen.
- > lichaamspijnen.
- > Spierpijnen.
- > Menstruatie problemen.
- > Reiniging van hersenen tot tenen.

INFO:

+597-7469431/8518831

@Twaalf baala Suriname

Kring yu skin en kon gozontu baka!!

DE TAALSLUIS

- 🗣️ Conciëren en redigeren van teksten
- 🗣️ Verzorgen van trainingen/ seminars/ workshops
- 🗣️ Vertalen ENG - NED

👤 Drs. Renate Sluisdom | ✉️ taalsluis@gmail.com | ☎️ +597 8860181

HOE WORD IK EEN SUCCESVOLLE MANAGER, LEIDER EN ONDERNEMER

"AN INVESTMENT IN KNOWLEDGE
PAYS THE BEST INTEREST"
Benjamin Franklin

SESSIE:
September 2021
TIJD: 10:30-14:30 (SR TIME)
Microsoft Teams
Investering USD 50,-[€]

TRAINER:
Jean-Pierre Polanen

- 10-jarig lid Subsectorie Suriname & Sora Derby Club
- 10-jarig lid Sectorie District Management & Leadership
- 10-jarig lid Sectorie District Management & Leadership

U leert onder meer:

1. Hoe formuleer ik een Visie, Doelstellingen, Missie en Waarden?
2. Hoe over ik over goed personeel selectie?
3. Welke eigenschappen heeft een Manager en Leader en hoe ontbreekt A/B?
4. Welke motivatie technieken gebruik ik voor verschillende typen mensen en voor mijn?
5. Hoe organiseer ik mijn & affectieve bijdragen?
6. Hoe organiseer en coach ik mijn medewerkers?
7. Hoe bouw ik een sterk en hecht team dat optimaal presteert?
8. Hoe verif & liberen in moeilijke economische tijden?
9. Hoe kan ik inspelen op de opkomende vier industrie?
10. Hoe kan ik bijdragen aan de kostenbesparing? LEARN engeijk en, ten!

REGISTRATIE

GameChangers Human Capital
☎️ +597 8904724 | ✉️ neville@gamechangersuriname.com

JWOLF CATERING SERVICE 597860150 LEVERING MOGELIJK !!

Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van:

Koninkrijk der Nederlanden

taal:
unie